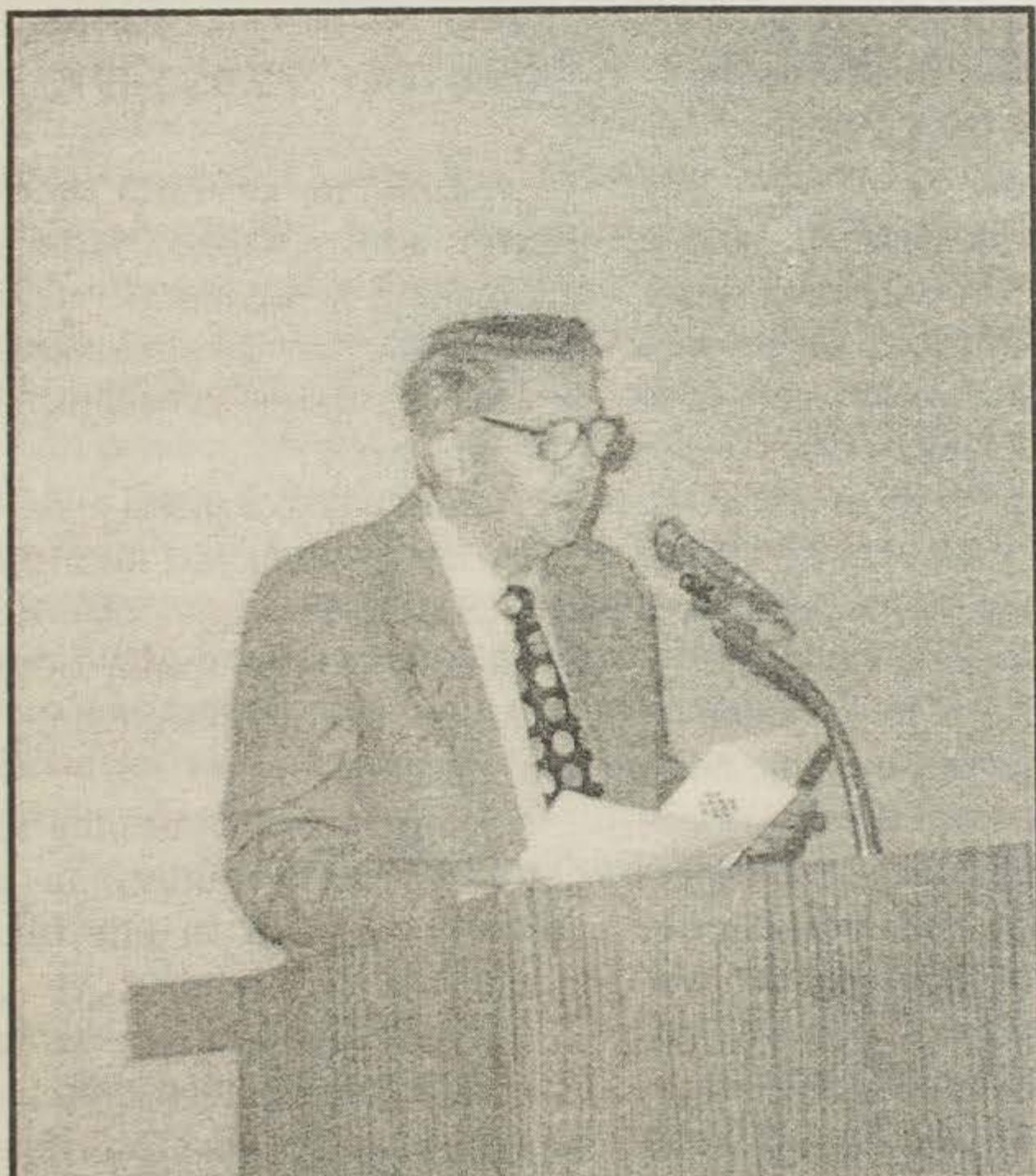

GLAS

GLASILO DEMOKRATSKOG SAVEZA HRVATA U VOJVODINI

RAVNICE

ODRŽANA GODIŠNJA SKUPŠTINA SUBOTIČKE PODRUŽNICE STRANKE DSHV

DEMOKRATSKI SAVEZ HRVATA U VOJVODINI PODRUŽNICA SUBOTICA

Dana 19. svibnja 1997. godine održana je sjednica jedanaest novoizabranih članova Odbora Podružnice Subotica na redovitoj godišnjoj Skupštini 11. svibnja 1997. godine i svi deset predsjednici Mjesnih organizacija koji su po svojoj funkciji članovi Odbora Podružnice.

Na sjednici je izabran predsjednik Odbora, dva dopredsjednika i tajnik.

Za predsjednika Odbora Podružnice Subotica izabran je Martin Bačić, odbornik u Skupštini općine Subotica. Jedan dopredsjednik je Josip Gabrić st., a drugi Antun Lulić. Za tajnicu Odbora izabrana je Marijana Čović.

Beograd, 30.04.1997.

Izaslanstvo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, koje su činili Bela Tonković, predsjednik i Josip Gabrić st., član Vijeća DSHV posjetili su veleposlanstvo SAD u Beogradu gdje su ga primili gosp. Richard Miles, veleposlanik i g.đica Tina Kaidanow, savjetnica za pitanja nacionalnih manjina.

U pedestminutnom srdačnom razgovoru predstavnici DSHV su upoznali gosp. Milesa i njegovu suradnicu s trenutnim položajem Hrvata u SR Jugoslaviji i predali su im dekument usporedbe prava Srba u Hrvatskoj i prava Hrvata u SRJ, na osnovu kojega se vidi da Hrvatska daje Srbima sve što međunarodna zajednica traži, a Jugoslavija Hrvatima još uvijek ne osigurava ni najosnovnija kolektivna prava. Predstavnici DSHV su ujedno predočili neravnovesje u ponašanju međunarodne zajednice na štetu Hrvata u SR Jugoslaviji i izrazili nadu da će ona vrlo brzo primjenjivati iste kriterije i ista mjerila za obje strane.

*****

Hrvatsko Podunavlje 19.05.1997.

Od 19. svibnja ove godine u hrvatskom Podunavlju je kuna jedino zakonsko i regularno sredstvo plaćanja. Ovo znači da će hrvatske banke otvoriti svoje ispostave u Podunavlju, a sve novčarske transakcije vršit će u buduće Zavod za platni promet Republike Hrvatske.

Uvođenjem kune kao plaćnog sredstva započinje novo razdoblje u gospodarskoj obnovi, ali i reintegraciji ovoga dijela Hrvatske, jer sve cijene, porezi, plaće moraju biti izraženi u hrvatskim kunama. Poduzeća mogu do 19. srpnja zadržati dinarske račune i sa njih isplaćivati obveze. Do ovog datuma je i prodavaonicama neformalno dozvoljeno primati dinare. Nakon 19. srpnja sve banke i poduzeća ukoliko nastave sa radom u Podunavlju, morat će biti nanovo registrirane i to pri hrvatskom Trgovačkom sudu, a poslovat će isključivo prema odredbama hrvatskog zakona.

*****

Beograd, 21.05.1997.

Danas je završen dvodnevni radni sastanak vladinih izaslanstava Republike Hrvatske i SR Jugoslavije za humanitarna pitanja i pitanja zatočenih i nestalih osoba.

Jugoslavenska strana je nastojala izpolitizirati rad komisija RH i SRJ, te je stoga došlo do negativnih odjeka spram ovog sastanka u beogradskim dnevnim glasilima.

Naime, tijekom sastanka se pokušala nametnuti tema o povratku Srba, a to nije bila ingerencija ovih komisija.

Jugoslavenska strana je navodila da su u Hrvatskim zatvorima zatočena 173 Srbina iz SRJ, međutim, radi se o zatočenima koji su tuženi za ratne zločine, te ukoliko se dokaže da nisu krivi biti će pušteni na slobodu.

Bez obzira na ove okolnosti i izražene težnje da se teme sastanka prošire, obje komisije su dvodnevni rad u Beogradu pozitivno ocijenile, a naredni sastanak održat će se u Zagrebu.

*****

GLAS RAVNICE - Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini-urednik: Lidija Molzer, Uređivački savjet: Lazar Merković, Milivoj Prčić, Marko Kljajić, Ivo Kujundžić, Izdaje: DSHV, 24000 Subotica, I. Milutinovića 31, tel&fax: 51-348, ž.m.: 46600-603-4-3338 SPP Subotica, HRID Subotica. List je registriran kod Ministarstva za informacije Republike Srbije pod brojem 2087. Izlazi mjesečno. Tisak: studio "Bravo", Braće Majera 43/a, 24000 Subotica

VIJESTI

Zagreb, 26.05.1997.

MR. ZLATKO MATEŠA PRIMIO IZASLANSTVO DSHV

Predsjednik Vlade Republike Hrvatske mr. Zlatko Mateša i potpredsjednica Vlade dr. Ljerka Mintas-Hodak primili su u službenu posjetu 26. svibnja mr. Belu Tonković, predsjednika i Josipa Gabrić st., člana Predsjedništva DSHV.

Tijekom jednosatnog razgovora analizirano je stanje odnosa između Republike Hrvatske i SR Jugoslavije i države Jugoslavije prema hrvatskoj nacionalnoj zajednici u njoj.

Predstavници DSHV su izrazili svoju podršku nastojanjima obje strane oko što brže normalizacije odnosa između dvije države i ukazali na raskorak u ostvarivanju interesa. Dok se, s jedne strane, intenzivno radi na rješavanju pitanja koja su od interesa Jugoslavije kao države, dotle se rješenje hrvatskog pitanja u Jugoslaviji ne miče s mrtve točke, a s druge strane srpsko pitanje u Hrvatskoj se ubrzano rješava pod kontrolom, u nekim točkama i pod diktatom međunarodne zajednice. DSHV smatra da su za nadvladavanje toga raskoraka potrebni iskren pristup cijeloj problematici i poštivanje interesa svih, ponajprije interesa hrvatske nacionalne zajednice u SR Jugoslaviji, jer su oni, do sada, od strane Jugoslavije potpuno zapostavljeni. Nadalje je ukazano na različit pristup međunarodne zajednice hrvatskom, odnosno srpskom pitanju. Posebno je uočljiva primjena dvostrukih standarda od strane ureda Elizabeth Rehn.

Premijer Mateša je ukazao na nastojanja Hrvatske oko rješenja hrvatskog pitanja u SRJ, čiji najuočljiviji dokazi su prijedlog Sporazuma o međusobnoj zaštiti manjina, kojega je Hrvatska predala Vladi Jugoslavije još 28. travnja 1996. i na kojega još nema odgovora, te na točke 8 i 12 Sporazuma o normalizaciji odnosa između Hrvatske i Jugoslavije. On je, nadalje, potvrdio da je prioritetni interes Hrvatske da se zaštite dijelovi hrvatskog naroda koji žive u susjednim zemljama kao nacionalne manjine i da im se omogući ostvarivanje kolektivnih prava po svim standardima. Hrvatska Vlada i sva njezina ministarstva će i nadalje voditi o tome računa u svim segmentima svojih odnosa i sa Jugoslavijom.

Na koncu razgovora premijer Mateša i Bela Tonković dali su izjave za radio i televiziju.

* * * * *

Zagreb, 26.05.1997.

Točno u 24,00 sati 25. o5 1997. okončan je prijem lista kandidata za predsjedničke izbore u Republici Hrvatskoj koji će se održati u lipnju mjesecu. Od strane HDZ-a kandidirao se sadašnji predsjednik RH dr. Franjo Tuđman sa potpisanom listom od 120.000 potpisa, od strane SDP-a Zdravko Tomac sa 22.000 potpisa, dok je kandidaturu Vlade Gotovca poduprlo 9 stranaka i 14.000 potpisa.

Predizborna kampanja vodit će se od 28. svibnja do 13. lipnja.

* * * * *

Zagreb, svibnja 1997.

U Zagrebu u Starogradskoj vjećnici je predstavljena knjiga „Bleiburg 1945.-1995.“ od strane Odbora za obilježavanje 15. svibnja kao spomendana Bleiburških žrtava i žrtava križnog puta. U organizaciji je sudjelovala i Hrvatska matica iseljenika.

U ovoj knjizi nalaze se radovi učesnika znanstvenog skupa o Bleiburgu koji je održan 1995. god. u povodu 50. obljetnice žrtava Bleiburga koji je ujedno jedan od najtragičnijih zbivanja u hrvatskoj povijesti.

* * * * *

Pljevlja, svibnja 1997.

Danas je Elizabeth Rehn, specijalni izvjestitelj za ljudska i manjinska prava pri UN posjetila Pljevlja. Razgovarala je sa predstavnicima vlasti, ali i sa članovima obitelji Bošnjaka prognanih još 1992. godine. Ocjenjuje se da je sa teritorija Bukovice i Poblača prognano oko 1500 pripadnika bošnjačke narodnosti za koje je Elizabeth Rehn od pripadnika vlasti zatražila povratak uz puno poštivanje njihovih elementarnih ljudskih prava.

* * * * *

VIJESTI

„Večernji list“ 21.05.1997.

**DVIJE DIOPTRIJE
ELISABETH REHN**

Posebna izvjestiteljica Povjerenstva za ljudska prava UN-a Elisabeth Rehn opet je ostavila pisani trag o lošem stanju ljudskih prava hrvatskih Srba. Povod je nedavni događaj u selima kod Hrvatske Kostajnice, kada se nenajavljeno pokušalo vratiti desetak Srba. Napala ih je skupina Hrvata protjeranih iz Bosne, što se može razumjeti, ali ne i opravdati. Takvim reagiranjem najviše su radili u korist onih koji su krivci za njihovu tragediju. Naime, utjecajni međunarodni krugovi i ljudi, poput E. Rehn, svaki slučaj kršenja ljudskih prava nad hrvatskim Srbima generaliziraju, čak ne pitajući tko je krivac za pojedini incident. U isto vrijeme ne primjećuju pljačke, ubojstva i druge incidente koji se svakodnevno događaju u hrvatskom Podunavlju, dakle području pod izravnom kontrolom UN-a, na što je dopredsjednica hrvatske Vlade dr. Ljerka Mintas-Hodak morala upozoriti E. Rehn.

Različita „dioptrijska“ E. Rehn zabrinjava jer se upravo sada priprema odluka o prestanku ili produljenju mandata UNTAES-a. Nesretni događaj u Hrvatskoj Kostajnici zato je odlično poslužio i svima koji žele „ciprizaciju“ istočnog dijela Hrvatske barem još šest mjeseci. Hrvatska Vlada već je reagirala nalogom za vidno pojačanje mjera sigurnosti u području oslobođenom u „Oluji“ i „Bljesku“. Međutim, suzdržanost je potrebna i kod tamošnjih građana koji moraju shvatiti da

IZ HRVATSKOG TISKA

je i povratak Srba realnost, a poglavito da i o njihovim postupcima ovisi kada će se vratiti prognanici u Vukovar.

*****

„Vjesnik“

**GRANIĆEV RAZGOVOR
S KLEINOM**

ZAGREB, 21. svibnja

Potpredsjednik Vlade i ministar vanjskih poslova Republike Hrvatske dr. Mate Granić primio je u srijedu prijelaznog upravitelja za hrvatsko Podunavlje generala Jacquesa Paula Kleina nakon njegova povratka s iz Washingtona i New Yorka. Ministar Granić i general Klein su razgovarali o svim aspektima važnim za uspješno okončanje procesa mirne reintegracije hrvatskog Podunavlja pri čemu je posebice naglašena važnost uspostave lokalnih organa vlasti sukladno rezultatima izbora, te uspješna provedba pilot-programa povratka prognanika, navodi se u priopćenju ministarstva vanjskih poslova RH.

Ministar Granić je izvijestio generala Kleina da se uskoro sa Saveznom Republikom Jugoslavijom očekuje nastavak pregovora na ministarskoj razini kad će se, u cilju dosljedne provedbe Sporazuma o normalizaciji odnosa Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije, između ostaloga pregovarati i o graničnom režimu, malograničnom prometu i graničnim prijelazima te o bilateralnom sporazumu o zaštiti manjina. Republika Hrvatska će nastaviti s ispunjavanjem svih

svojih obveza iz Pisma upućenog vijeću sigurnosti UN, rekao je ministar Granić dodajući da će se, u interesu uspješnog i pravodobnog završetka mandata UNTAES-a, nastaviti s provedbom plana povratka prognanika koji je dogovoren s UNTAES-om i UNHCR-om. General Klein je, pozdravivši sve dosadašnje napore hrvatske Vlade u cilju dovršetka procesa mirne reintegracije i uspješnu suradnju s UNTAES-om, naglasio važnost nastavka procesa normalizacije odnosa Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije i postizanje konkretnih dogovora kako bi cijeli proces bio okončan uspješno i pravodobno, stoji na kraju priopćenja.

*****

„Večernji list“

**SAD IMENOVALE
IZASLANIKA ZA RATNE
ZLOCINE**

WASHINGTON, 21. svib.

State Department je potvrdio u srijedu imenovanje Davida Scheffera za posebnog americkog predstavnika za pitanje ratnih zločina. „Predsjednik je imenovao Davida Scheffera za posebnog americkog veleposlanika, americkog predstavnika odgovornog za osiguranje pune američke potpore ICTY-u i za ruandski sud za ratne zločine“, rekao je glasnogovornik Nicholas Burns. Scheffer je na pitanjima ratnih zločina radio kao savjetnik sadašnje državne tajnice Madeleine Albright dok je bila veleposlanica pri UN-u.

Piše: mr. Bela Tonković

SKUPŠTINA SUBOTIČKE PODRUŽNICE

Skupština subotičke podružnice, najveće u DSHV, protekla je 11. svibnja, reklo bi se, u „otvorenoj atmosferi“.

Događaji u DSHV i oko njega u zadnjih godinu i pol dana doživjeli su svoju kulminaciju na ovoj skupštini. Već tijekom priprema dalo se nazrijeti da će se dogoditi „otvorena atmosfera“, ali se organizator - Organizacioni odbor Mjesnih organizacija Podružnice Subotica - očito nije bojao takve atmosfere. Rezultat ponašanja nekih ključnih osoba u Odboru podružnice prema Mjesnim organizacijama bilo je izvješće predsjednika Odbora podružnice - koje je gotovo jednoglasno odbačeno. Isto tako gotovo jednoglasno prihvaćeno je izvješće o radu Mjesnih organizacija i odborničke grupe u SO Subotica. Pokušajima osude i žigosanja ljudi i stvaranja nepodnošljive atmosfere u radu sudionici skupštine odlučno su se suprostavili.

Sredstva informiranja koja danas pišu o navodnom raskolu u DSHV i u hrvatskoj nacionalnoj zajednici u Vojvodini, kao posljedici „stanja u DSHV“, su upravo ona koja su od samog buđenja političke svijesti u hrvatskom narodu u Vojvodini koncem osamdesetih godina i osnutka DSHV 1990. marljivo i neumorno radili na stvaranju negativnih slika u javnosti o Hrvatima kao pojedincima i kao kolektivitetu. U zadnje vrijeme, koristeći se zlonamjerno plasiranim indiskrecijama za bircuskim šankovima (u vinu, tj. špriceru,

istina!?), oni nastoje stvoriti dojam u javnosti „da je DSHV u - rasulu i na taj način pripremaju podlogu za realniju političku artikulaciju i organizaciju Hrvata“, tj. stvaranje „druge strane“ u političkoj artikulaciji Hrvata kroz koju bi se plasirali interesi stvarne druge strane, tj. one koja nam do sada uskraćuje naša prava. Slijedeći korak bi bio „demokratski pristup“ hrvatskom pitanju u kojemu „država ravnopravno treba uzeti u obzir sve strane čekajući da se one dogovore“. To je ugrađivanje nemogućnosti rješenja u samu problematiku, ali ne bi u tom slučaju bio nitko drugi kriv nego samo sami Hrvati - jer se, eto, ne mogu dogovoriti.

U čitavoj ovoj stvari može se uočiti jedna jednostavna igra spirale: postavi se teza o navodnoj dezorijentiranosti i raskolu u DSHV, indiskrecijama se pothranjuje teza, pa se onda putem navedenih sredstava informiranja nastoji u javnosti stvoriti dojam da je to zbilja tako i da iza toga stoje mase. I onda se sugerira onome tko želi stvarno dobro hrvatskom narodu u Vojvodini da treba pristupiti „novim snagama i novom rješenju“.

Tu onda počinje novi krug spirale: pozivom na ono što objavljuju ta sredstva informiranja učvršćuje se prvo vlastito uvjerenje, pa se onda uvjerava i ljude naokolo da je to stvarno tako, kako se na početku lansiralo u javnost („pa valjda ima nešto istine u onome što u novinama stoji!“). I tako

dalje, ne obazirajući se da se sjedi na grani koja lebdi u zraku.

Skupština subotičke podružnice 11. svibnja je nedvosmisleno pokazala da je prozrela tu igru i odlučno ju je prekinula. Jasno se pokazalo da članstvo odlučno odbacuje kverulanstvo, spletku, zakulisne igre i uvrede, a podržava program DSHV i marginalizira grupicu koja je svojom nekritičnošću prema sebi i odbijanjem reakcije okoliša samu sebe dovela u nemoguću situaciju. U magli pozadine nazire se i „mozak“ koji bi zbog svoga životnog poziva i specifičnosti zanimanja trebao razmisliti da li su u predzoru trećeg tisućljeća njegovoj struci primjerene političke ambicije i koje bi mogle biti posljedice takvih ambicija upravo po narod u čije se interese toliko zaklinje.

I što reći na koncu?

Trijumfalizmu nema mjesta. Svi trpimo veliku štetu. Predugo smo se morali baviti unutarnjim pitanjima, pa je napredak bio usporen. A mi smo mali narod, pa je šteta za svakog koga izgubimo. No bez gubitaka se, izgleda, nije moglo. Sada su stvari jasne: DSHV je i nadalje jedinstven i umjesto u krizi, on je čvršći.

Sada sve snage trebamo usmjeriti ubrzanom radu oko povećanja članstva, radu oko školskog sustava i sustava informiranja za Hrvate u SRJ, te oko priprema za predstojeće izbore.

Aktivnosti stranke DSHV: Održana godišnja Skupština Podružnice Subotica

UVREDE UPUĆENE DELEGATIMA NISU UTJECALE NA USPJEŠNOST SJEDNICE

Odlukom Mjesnih organizacija stranke Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, a sukladno Statutu, dana 11. svibnja održana je redovita godišnja Skupština Podružnice Subotica. Na sjednici je bilo nazočno 96 delegata - članova stranke DSHV, iz svih Mjesnih organizacija. Iako su sjednici prisustvovali i drugi zainteresirani, pravo glasovanja imali su samo delegati.

Već se pri otvaranju sjednice moglo zaključiti da su neki u salu došli sa namjerom da ometaju rad Skupštine, ali prisebnošću predsjednika Organizacionog odbora Stipana Bašića tenzije su uveliko smanjene. Nakon toga je uslijedio izbor radnog predsjedništva kojim je predsjedavao Josip Gabrić stariji.

Na dnevnom redu, koji je usvojen jednoglasno, razmatran je poslovnik o radu Skupštine, Izabrana je verifikaciona, kandidaciona i izborna komisija, usvajan je Pravilnik o radu Podružnice, pročitano je i razmatrano izvješće o radu Podružnice i predstavljen je okvirni program rada Podružnice za naredni period. Obzirom da je sjednica Skupštine bila i izborna, izvršen je izbor budućih članova Odbora Podružnice Subotica.

Cio rad skupa bio je ometan različitim upadicama i konstatacijama nekih koji su na sjednicu došli s namjerom da vrijeđaju nazočne delegate i izazovu sukob i netrpeljivost.

Delegat su nazivali podobnima, poltronima, dok ih je dopredsjednica stranke DSHV Stanka Kujundžić „etiketirala“ boljševičkim skupom i ljudima koji ne misle svojom glavom, aludirajući na to da je sjednica ove Skupštine samo jedna predstava bez većeg značaja. Predsjednik Podružnice Subotica Alojzije Stantić je Skupštini želeo nametnuti usvajanje odluka od strane svih nazočnih na skupu, negirajući odluku Mjesnih organizacija da se glasuje delegatskim sistemom.

Daljnji dio sjednice je prošao u podnošljivom tonu.

Alojzije Stantić je pročitao izvješće o radu Podružnice Subotica, ali isto nije usvojeno, jer je od strane delegata ono ocijenjeno kao netočno. Obzirom da predsjednik subotičke podružnice nije dostavio svoje izvješće na uvid Mjesnim organizacijama niti Organizacionom odboru, ono na sjednicama MO nije bilo razmatrano te su stoga MO sačinile svoje izvješće na temelju podataka MO i predočile ga delegatima na Skupštini.

Po izvješću Alojzije Stantića za neuspjeh na proteklom izborima krivi su članovi stranke i njen predsjednik Bela Tonković, ostale podružnice DSHV po njemu ne rade ništa, a predsjednik stranke samovoljno isključuje ljude iz ove organizacije. Optužbama se pridružila i Stanka Kujundžić naglašavajući da je sjednica „montirana“, a delegati „nafilovani“.

da Predsjedništvo i Vijeće stranke nije sposobno riješiti nagomilane probleme te je stoga, po njoj, bilo neophodno prvo održati vanrednu skupštinu stranke DSHV - središnjice i sanirati probleme, a tek potom održavati skupštine podružnica. Nakon diskusije, demonstrativno je napustila sjednicu, što je naišlo na jednoglasnu osudu prisutnih delegata. Slično mišljenje je imao i Lazo Vojnić Hajduk, bivši dopredsjednik stranke DSHV, za kojeg su nebitni naponi članstva da se stranka održi u izričito negativnim i neprijateljskim političkim uvjetima tijekom zadnje dvije godine, a što se isticalo u izvješću Mjesnih organizacija. Za njega je isto tako nebitno jedinstvo članstva, dok je Alojzije Stantić javno na Skupštini uvredljivo potcijenio sve one koji po njemu nisu intelektualci te stoga, da se zaključiti, ne predstavljaju „elitu“ i društveni „krem“, niti se, prema tome, ne razumiju u tematiku koja se razmatra.

Ovakva stajališta su naišla na burnu reakciju nazočnih delegata, dok je Bela Tonković uzeo u zaštitu delegate i naglasio da se sada javno dokazalo da isti ljudi pričaju istu priču i da sa određenim namjerama preko sredstava javnog informiranja napadaju DSHV s ciljem da ga razjedine i oslabe. Argumentovano je odbacio sve napade naglašavajući da u stranci funkcioniraju sve njezine institucije te da stranka nije

AKTUALNO

općinskim komisijama i upravnim odborima javnih poduzeća. U tom mandatu DSHV je bio u kaoalici s DZVM, koji se kasnije raspao na DZVM i SVM, pa je koalicija nastavljena sa SVM. U prvoj varijanti koalicija je imala većinu u SO Subotica, pa je mogla uprkos žestokim opiranjima oporbe voditi politiku uprave općinom na temelju demokratskih institucija i potreba građana, ali je uvijek bila pod velikim medijskim, financijskim i inim pritiscima pokrajinskih i republičkih vlasti, tj. SPS-a.

Najveća zasluga odborničke grupe DSHV i najveći plod rada u općinskoj upravi svakako je očuvanje mira i ublažavanje velikog siromaštva građana putem javnih kuhinja u suradnji s dobrotvornim ustanovama. Osim toga za nas Hrvate su posebno važne odluke SO o uvođenju hrvatskog jezika u službenu uporabu na teritoriji Subotice, te odluka o ustanovljenju redakcije na hrvatskom jeziku na radio Subotici. Ovim odlukama se žestoko opirala

SPS, SRS Golubovi i poneki „nezavisan” odbornik, tako da je SPS čak podnijela protiv tih odluka tužbu pred Ustavnim sudom RS, na našu radost bez rezultata. Dok se odluka o službenoj uporabi hrvatskog jezika sve bolje ostvaruje, dotle još uvijek nema pomaka glede hrvatske redakcije na radio Subotici. Zahvaljujući i radu odbornika i članova upravnih odbora u općinskim komisija iz redova DSHV za sve vrijeme katastrofalne krize funkcionirale su sve vitalne komunalne službe, čak se uspjelo raditi i na generalnim i detaljnim urbanističkim planovima, izgradnji vodovoda i kupovine novih autobusa za gradski i prigradski promet. Škole su i u tom periodu održavane daleko bolje nego u drugim općinama, a i radile su daleko više nego drugdje. Dok su druge općine potresali skandali o lošoj upravi, neracionalnom trošenju novca, pa i pronevjerama, mi smo radili na dobrobit svih.

Posebno smo pazili da i drugim osiguramo sve što za

sebe tražimo: bez obzira na teške novčane prilike, prvo smo obnovili Srpski kulturni centar, pa Npkör, a tek sada obnavljamo HCK „Bunjevačko kolo”; prvo smo sudjelovali u obnovi pravoslavne crkve u Aleksandrovu, pa tek onda smo pomogli potrebe katoličkih vjernika.

U vrijeme mandata te odborničke grupe dogodilo se doseljavanje Srba iz Hrvatske u dva vala: prvo u svibnju, pa u kolovozu 1995. Siromašna općina odjednom je bila dodatno opterećena potrebama tih ljudi: moralo se brinuti o njihovom smještaju, prehrani, zbrinjavanju djece u škole.

Zbrinjavanje tih ljudi išlo je najvećim dijelom na teret općinskih robnih rezervi i subotičkih dobrotvornih ustanova, a tek manjim dijelom na teret republičkog proračuna. Isključivost i ksenofobija se nama zbilja ne može prebacivati, pogotovo nam to ne mogu činiti oni, koji su stalno radili protiv Hrvata u Subotici i šire ili su kukavički čekali „bolje dane”.

Srijem

VARLJIVA SRIJEMSKA PRAVDA

Srijemska kalvarija Hrvata se nastavlja. Nakon više godina - što prinudnog, što tihog iseljavanja, Hrvata je u Srijemu sve manje. U zadnje vrijeme, nakon malog zatišja, nanovo su Hrvati u Srijemu, kao i njihove kuće i imovina na udaru Šešeljevih radikala. I do sada su radikali na očigled vlasti bili vijerni izvršitelji skrivenih nalogodavaca, a u zadnje vrijeme su nanovo intenzivirali svoje akcije.

Kao da im nije dosta što su u vidu „gospodara života i smrti” zaposjeli Zemun, nastoje proširiti svoju vlast i na druge općine i mjesta. Došli su do spoznaje da bi im niz referendum građana omogućio povećanje političkog ugleda koji su na zadnjim izborima gotovo potpuno izgubili. Tako je u travnju mjesecu u Novoj Pazovi na zahtjev grupe građana proveden referendum, jedan iz predviđenog niza.

Njime bi se, da je uspio (rezultati se još sumiraju), Nova Pazova sa Starim i Novim Banovcima i Banovcima - Dunav izdvojila iz općine Stara Pazova i priključila Zemunu. Iako iza referendum stoji inicijativa grupe građana, svima je jasno da iza ove akcije stoji SPS i SRS sa ciljem podizanja političnog ugleda.

Međutim, jedan neuspjeh referendum nije omeo radikale u nakani da plodnu srijemsku

AKTUALNO

oranicu pretvore u građevinsko zemljište i isto prodaju izbjeglicama u bescijenje. Nakon sličnih poteza u Zemunu, radikali su ovu nakanu počeli sprovođiti i u srijemskom dijelu Vojvodine. Očita im je namjera što više nasilno izmijeniti etničku sliku Vojvodine uz pokušaj odvajanja vojvođanskih općina i pripajanja Zemunu - što je izrazito kršenje ustavom zagarantirane autonomnosti Vojvodine. Otimanjem zemljišta od poljodjelaca i njegovom prodajom u bescijenje - a očevici tvrde čak i nacionalizacijom, otjerati preostale Hrvate i ostalo nesrpsko pučanstvo sa njihovih imanja.

Možemo se zapitati gdje li je u ovakvim okolnostima međunarodna zajednica i gospođa Elizabeth Rehn, specijalni izvjestitelj UN za ljudska i manjinska prava? Da li će se i u ovom slučaju zalagati za očuvanje etničke ravnoteže i za prava građana na sopstvenu imovinu, kao što je to činila i čini na nekim drugim mjestima? Možda će se ipak sjetiti neki od nadležnih i dežurnih „mirovnjaka“ da i Hrvati trebaju nekakva prava i zapitati se zašto republičke i pokrajinske vlasti šute. Šute također i osvjedočeni „demokrati“ Srpski pokret obnove, Građanski savez Srbije, Demokratska stranka i Demokratska stranka Srbije, a za sada im eventualni prosvjedi ne padaju na pamet. Demokratizacija u ovom - vojvođanskom slučaju može da pričekava.

Aktivni su i dalje jedino radikali, dok je lokalno stanovništvo srijemskih sela zavađeno i podijeljeno. Pored nacionalne podjele, prisutna je podjela Srba na došljake i starosjedioce i mnogi od ovih zadnjih čuvaju svoju zemlju

oružjem izmjenjujući noću straže. Fizička sigurnost stanovništva je bitno ugrožena, a mnogi poljodjelci najavljuju kako će se fizički suprostaviti bezobzirnoj otimačini njihove zemlje.

Uzimajući sve ovo u obzir, preko sredstava javnog priopćavanja oglašila se koalicija „Vojvodina“ izjavom Dragana Veselinova o vrlo napetoj situaciji u Srijemu te o tome kako se u cilju smirivanja situacije ništa ne čini od strane režima. On poziva na hitnu akciju Skupštinu Beograda i Zorana Đinđića da se angažiraju na zaštiti stanovništva i njihove imovine, a protiv diskriminacije i zavade građana Srijema. Ukoliko, pak, oni to nisu u stanju provesti, Veselinov traži uvođenje vanrednog stanja u ugroženim srijemskim općinama. Veselinov također izjavljuje, kako je Šešelj uspio zaplašiti narod i unijeti nemir, ali smatra da je krajnje vrijeme da se radikali, koji ovo provode po nalogu socijalista, povuku. U protivnom će Vojvodina sama proglasiti svoju autonomiju, najavljuje Veselinov.

U svezi aktualnih prilika u Srijemu oglasio se i Mile Isakov, savezni poslanik koalicije „Vojvodina“ sa zahtjevom da se stane na put istjerivanju i pritiscima na Hrvate u Srijemu i na sav nesrpski živalj na tom području.

Sa istim ciljem je prosvjedovao i Vojvođanski klub, a protiv nasrtaja na srijemke općine i „otimanja ustavom garantiranog teritorija Vojvodine“. Uz to, Vojvođanski klub poziva sve vojvođanske građane da obrane vojvođanski teritorij i „srijemske općine od čerupanja njihovih sela i atara“...

Slankamen, Kukujevci, Hrtkovci, Golubinci, kao i druga srijemska mjesta još zadugo će pamtiti neopisivi teror proveden zadnjih godina nad autohtonim hrvatskim narodom. Hrvate, ali i drugo nesrpsko pučanstvo nitko nizom godina nije uzeo u zaštitu, što u poznatim okolnostima i nije nekakvo čudo, ali je čudno da se danas, također, nitko ne obazire na nepravdu koju Šešeljevi radikali čine Srbima starosjediocima.

Ili su radikali pomiješali lončice, ili pak srpski narod već godinama ne uviđa što mu „svoj“ misli i radi.

Lidija Molzer

* * * * *

TECI DRAVO

Teci Dravo do Dunava moga poljubi ga kad se s njime stopiš kraj njeg moja gazila je noga tarući mi šume i okoliš.

Pol stoljeća drugovali mi smo po maglama, košavi i kiši i nikada se zamjerili nismo moju tugu ti mu bar opiši.

* * * * *

Moje suze odnesi mu Dravo to dar mu je od ljubavi moje jer mi srce više nije zdravo crne mi se misli stalno roje.

*Ivan Bonus,
SLANKAMENAC*

Osvrt

DRUGA DIMENIZJA KRITIKE

U našoj transkontinentalnoj renesansi hrvatstva nastaju spontane radosne djelatnosti ozračene samopoštovanjem. „Na prošlosti budućnost se snuje” - stara pouka zaljubljenički samozatajno šapuće sa svih 80 stranica sjećanja i promišljanja desetak autora.

Već na prvoj stranici časopisa pjesma i sjećanja A. Kokića o Anti Evetoviću Miroljubu iz 1936. g. bude dječake uspomene na pjesmu: „Srem, Banat i Bačka, tri srca junačka, glasaju za Mačka!”¹⁾

Djelotvorni odnosi Hrvata-Bunjevaca s bijelim Zagrebom, kojeg nikad ni jedna vojska porobila nije (Beograd je bio pod Osmanlijama 346 g.) iznjedrili su umjetničku bistu Ante Evetovića - Miroljuba, rad velikana, hrvatskog umjetnika Ivana Meštrovića. Časopis nam otkriva da je Evetović u svojstvu „svjetovnog svećenika” u župi Valpovo veoma učinkovito održavao i razvijao nacionalnu svijest podunavskih Hrvata. Dostojanstvena razina idejnih tragova Evetovića „Klasja” dokazala se i na dan 30.5.1971. kad je u Valpovu osnovan ogranak Matica Hrvatske. Eto tako je taj plemeniti bunjevački Hrvat pripremao Hrvate na otpor svirepo tiranskoj agresiji pa i 1991.-1997. Vidi se da su subotički Hrvati tiskali još 1931. godine „Spomen izdanje pjesama Ante Evetovića - Miroljuba”.

Ovo „klasje” zlatnih plodova blistavo zbori u dvanaestercu i sedmercu. U pjesničkim stihovima o majci, sestri, narodu, domoljublju, Bogu, Uskrsu,

samoći, Subotici i svemu što je u njemu, oko njega i iznad njega. Miroljub nas tješi i čedno podučava: prag ognjišta, majka, sestre i braća, zavičaj naš i mi u njemu. Miroljub zna sve o zavičaju. Poznato mu je sve o narodu, domovini i naciji. Ali o državi? O njoj on sramežljivo, uzdržano šapće i ljubopitljivo promišljava...? A možda mu je i poznata crna ironija Tina Ujevića o našem sablažnjivom strpljenju u zajedničkoj državi sa „3B” (Beč, Budim, Beograd).

U plemenitoj borbi protiv zaborava „Klasje” nam predstavlja dvadesetak naslova pjesama profesora hrvatskog jezika (službeno su pisali srpsko-hrvatski) Jakova Kopilovića. Kopilović je dobro znao da je i šutnja djelotvoran čin. Ispratili su ga na vječni počinak brojne organizacije hrvatske bunjevačke, ali i one kao Spartak i Atletski klub. Brojni otisnuti govori u „Klasju naših ravni” topli su dokazi borbe protiv mraka i zaborava i „izgubljenog vremena”. Slijedeći odrednicu zapamćenja vrijednosti „Klasje” nam predstavlja naslove tridesetak članaka i studija o Jakovu Kopiloviću.

Dopisnik iz Senja, inženjer šumarstva i književnik Milan Krmpotić u svom istraživanju „O primorskom ogranku Bunjevaca” uvjerljivo i odlučno dokazuje da je Vuk Mandušić - Njegošev lik iz Gorskog vijenca bio Bunjevac, katolik i Hrvat. I danas se njegova sablja čuva u samostanu na otočiću Visovcu. Krmpotić zaključuje da su Bunjevci vjerojatno „najsnažnija

grana hrvatskog stabla”... „Klasje” u ovom broju predstavlja desetak pjesama Milana Krmpotića. Manirom čedne krijeposti on piše o grobovima pradida i dida, o ocu, majci i seoskim poslovima godišnjih doba. Milan svoj zavičaj nosi u otkucajima srca, jeziku roda bunjevačkog.

O bunjevačkom govoru u ovim pjesmama pisao je hrvatski pjesnik Zlatko Tomičić još 1922. kad je Krmpotić tiskao svoje pjesme. „Klasje” nas vedro upoznaje s dijelovima tog pogovora. O metodici nastave, usmjeravanju i primjeni novih oblika sticanja znanja i komuniciranja djelotvorno nas informira urednica „Klasja” i samozatajno misaona pjesnikinja Viktorija Grunčić. Nije moguće ne spomenuti prikaz studije Slavena Bačića o poveljama Subotice, Sombora i Novog Sada - „slobodnih kraljevskih gradova”. To je magistarski rad iz 1995. godine. Bačić navodi da je i Hrvatska imala devet slobodnih kraljevskih gradova: Varaždin, Zagreb, Koprivnicu, Križevci, Požega, Karlovac, Rijeka i Osijek.

Urednica „Klasja” g. Grunčić napominje da smo u iščekivanju „kulture autonomije” za Hrvate u Vojvodini. Kratak je odgovor: „Poslije Bljeska i Oluje ništa nije kao prije!” Naša su se obzorja radosno proširila. Na njima je obilježena i brižnost hrvatske države o Hrvatima u svijetu pa tako i u Vojvodini.

Travnja 1997. god.

Zvonimir Komarica

1) Maček je bio nosilac liste Udružene opozicije koja je na izborima s javnim glasanjem svrgla Bogoljuba Jeftića, a tri godine kasnije Milana Stojadinovića - velikosrpske politikante koji su se ugledavali na Benita Musolinija i njegov fašizam. Tad je pregovorima nastala Banovina Hrvatska s vlastitom upravom, policijom i žandarmerijom.

AKTUALNO

Problematika očuvanja nacionalnog identiteta kroz prizmu znanosti

DOKINUTI NEGATIVNE POVIJESNE PROCESSE

Premda su Hrvati u SRJ po veličini treća nacionalno manjinska skupina, odmah poslije Albanaca i Mađara, oni još uvijek nisu službeno priznati kao nacionalna manjina. Jedino Hrvati nemaju niti jednu svoju odgojno-obrazovnu instituciju. Jedino Hrvati ovdje žive u nekakvom nacionalno političkom, obrazovnom, i kulturnom vakuumu. Razlozi odlaganja priznavanja Hrvatima status nacionalne manjine, a time i odbijanje financiranja hrvatskih prosvjetno-kulturnih institucija od strane domicilne države, najčešće su bili obrazlagani nužnošću uspostavljanja diplomatskih odnosa između SRJ i RH, ali je isto tako bilo, i još je uvijek prisutan pokušaj negiranja hrvatske nacionalno povijesne identifikacije jednom dijelu hrvatskog nacionalnog korpusa. Potezali su se čak i takvi demagoški argumenti kako je, eto, Srbija građanska, a ne nacionalne država, i da stoga nitko u noj nije osujećen u ostvarivanju svojih tobože građanskih prava. Zaboravljalo se međutim, i još uvijek zaboravlja da Hrvati u SRJ neće biti ravnopravni građani sve dotle dok im se neće priznati status nacionalne manjine, i od strane domicilne države omogućiti formiranje svojih prosvjetnih, kulturnih, i informativnih ustanova. Ironično je zvučao govor, svih ovih godina, o tome kako u Vojvodini sve nacionalne manjine imaju jednaka prava i slobode u području

prosvjete, kulture, i informiranja. Kako svi imaju jednake šanse u očuvanju svog nacionalnog identiteta. I tako su se u tom kontekstu redom spominjale nacionalne manjine, kao na primjer Mađari, Slovaci, Česi, Ukrajinci, Rusini... A o Hrvatima cijelo vrijeme ni riječi. Kao da ne postoje na ovim prostorima.

I uspostavili su se evo diplomatski odnosi i potpisan sporazum između SRJ i RH. Srbi će u hrvatskom podunavlju imati svoju prosvjetno-kulturnu autonomiju na kojoj su zajednički radili Vlada Republike Hrvatske, UNTAES, i lokalni Srbi. A Hrvati su u SRJ glede toga na samom početku početka, premda, kako sam saznao, u zadnje vrijeme pušu znatno povoljniji vjetrovi.

Naša nam djeca u prvom razredu osnovne škole uče prvo ćirilično pismo. I nastavljaju ga gotovo isključivo koristiti tijekom daljnjeg školovanja. Latinica se samo sporadično koristi. Međutim, nipošto nije svejedno da li se u prvom razredu najprije uči ćirilica ili latinica. Usvajanje prvog pisma, a time i jezika, je neurolingvistički proces. Neuronske stanice u kori mozga prilikom učenja prvog pisma, i prilikom svakog učenja, uspostavljaju specifične međusobne veze. Neuronske veze razvijaju specifičnu biokemijsku strukturu koja odgovara kodovima određenog pisma i jezika. Proces maturacije (sazrijevanja) moždane kore odnosno poje-

dinih centara odgovornih za lingvistička usvajanja završava negdje oko dvanaeste godine života. Do ovog se perioda neuronske veze tako čvrsto formiraju da nakon ovog perioda postoji značajan otpor za usvajanje novih lingvističkih obrazaca. To drugim riječima znači da će mali broj učenika u kasnijoj dobi imati bilo kakvu potrebu da se korišćenje ćiriličnog pisma zamijeni korišćenjem latiničnog pisma. Konkretno, generacijama naše djece kojima je onemogućeno usvajanje latinice kao prvog pisma, i koje ćirilicu u političko psihološkom okruženju doživljava kao isključivi službeni jezik bit će veoma teško prihvatiti latinicu u kasnijoj dobi.

Zamislimo sada jednu hipotetsku situaciju u kojoj bi se učenici hrvatske nacionalnosti, školovali isključivo na ćiriličnom pismu, trebali nakon završene osnovne škole opredijeliti da li će se upisati u jednu srpsku ili jednu hrvatsku srednju školu. Šta bi se u tom slučaju najvjerojatnije dogodilo? Imajući na umu činjenice,

a) da usvojeni neurolingvistički obrasci iskazuju izraziti otpor prema bilo kakvim strukturalnim promjenama, i

b) da je komformističko ponašanje jedan od najačih psiholoških motiva (potreba), najvjerojatnije bi se dogodilo to da se mali broj hrvatske mladeži upiše u srednju hrvatsku školu.

AKTUALNO

Da bi se hrvatska mladež, školovana na ćirilici, u većem broju upisala u srednju hrvatsku školu bilo bi potrebno, ili da ima snažno izraženu nacionalnu političku svijest razvijenu unutar obiteljskog odgoja, ili pak da je hrvatska srednja škola takve kvalitete i ranga da osigurava veliku prohodnost bilo pri zapošljavanju ili upisu na sveučilišne studije. Budući da je jedno i drugo u ovoj društveno-političkoj konstelaciji jedva moguće, nameće se zaključak da bi relativno mali broj mladeži hrvatsku srednju školu doživljavao kao prirodan nastavak svoga školovanja. Zadrži li se postojeće društveno-politička konstelacija odnosno iz nje derivirani odgojno-obrazovni sustav kojim su naša djeca obuhvaćena, lako je pretpostaviti da hrvatska nacionalna svijest budućih generacija neće ni u kojem slučaju imati nacionalno-političke, već u prvom redu nacionalno folklorne atribute. Ako nacionalna svijest jednog naraštaja ostaje na razini nacionalnog folklora, ovaj naraštaj u doglednoj budućnosti postaje „folklorni narod”. Ako postane „folklorni narod” tada su male šanse da bude politički narod. Ako nije politički narod, teško je onda govoriti o postojanju naroda sa specifičnim vrijednosno-kulturnim obrascima, jer folklor tada zamjenjuje duhovnu kulturu naroda. U tom je slučaju asimilacija jedini mogući način individualno političkog i društvenog opstojanja dotičnog naroda. Ovdje konkretno mislim na buduću naraštaj Hrvata na ovim prostorima. Bez istovremenog razvoja prosvjetnih, kulturnih, i političkih dimenzija nacionalnog bića je veoma teško

očekivati očuvanje, odnosno u našem slučaju je možda bilje govoriti o uspostavljanju ruini-ranog nacionalno-političkog kolektiviteta. Kada govorim o ruiniiranosti nacionalno-političkog kolektiviteta Hrvata na ovim prostorima onda imam pri tome u vidu neke sociodemografske, političko psihološke, i socio-psihološke osobine koje ih čine u dovoljnoj mjeri različitim u odnosu na ostale nacionalne skupine. Radi se, naime, o tome da Hrvati imaju nižu formalnu izobrazbu, češće su starijih godišta, znatno češće od ostalih sklapaju nacionalno mješovite brakove, znatno je prisutnija heterogenost u političkim stavovima, u većem stupnju iskazuju političku autoritarnost i autoritarnu poslušnost, u većoj mjeri izražavaju socijalnu otuđenost, nepovjerenje u ljude, i simptome depresivnosti, odnosno smanjenog energetskeg potencijala, a djeca su im proporcionalno manje obuhvaćena srednjoškolskom izobrazbom.

Kada sam u jednom razgovoru pitao kolege za mišljenje u svezi ovih mojih nalaza, rekoše mi da je za to povijest „kriva”. I doista, ono što mi ispričaše o povijesnom kontekstu u kojem su živjeli Hrvati na ovim prostorima u velikoj se mjeri uklapa u političko psihološku i socijalno-psihološku matricu koje smo ustanovili da postoji unutar današnjeg hrvatskog nacionalnog korpusa. Rekoh im tada da trebamo onda dokinuti tu povijest. Kako možeš dokinuti povijest, upitaše me. Prošlost odnosno historiju ne možemo, ali zato možemo pokušati dokinuti povijesne procese koji produciraju jednu ovakvu nacionalnu političko-socijalno-

psihološku matricu. Zar vam se ne čini, nastavih dalje, da je ovakvo društveno biće Hrvata, koje sam vam ukratko izložio, i istovremeno negiranje postojanja Hrvata kao nacionalne manjine i onemogućavanje stvaranja institucionalnih nacionalno obrambenih mehanizama izuzetno plodno tlo za gubljenje nacionalnog identiteta, odnosno u krajnjoj liniji za nestajanje Hrvata kao političkog naroda na ovim prostorima. Zar nemate osjećaj, kažem, da bi trebalo poraditi kako na revitalizaciji nacionalnog korupsa, tako isto i na uspostavljanju društvenih mehanizama koji će, vjerujem, u značajnoj mjeri spriječiti započete nacionalne dezintegracione procese. Koje to mehanizme imaš na umu, upitaše me. Pa konkretno na primjer, formiranje hrvatskih škola, odgovorih. Pri spomenu hrvatskih škola razvila se gorljiva rasprava između mojih kolega i mene. Jedan započe priču o nekakvoj građanskoj opciji, a ne nacionalnoj; drugi je pokušao baratati veoma sumnjivim pojmom na ovim prostorima kao što je multikulturalnost; treći je potegao pitanje opasnosti getoizacije; četvrti stigmatizacije; peti počne govor o nekakvom političkom desničarenju, a šesti je gotovo pošizio i počeo pružati argumente kako treba napustiti ovu zemlju i otići negdje van normalno živjeti.

Kako je tekao ovaj razgovor pričat ću Vam u narednom broju „Glasa ravnice”.

Zlatko Šram

RAZGOVOR

Razgovor: Dinko Šokčević, predavač na sveučilištu
„Janus Pannonius” u Pečuhu

POVIJEST OPTEREĆENA PREDRASUDAMA

Hrvati su s Mađarima više od osam stoljeća živjeli u istim državnim zajednicama, što bi već i samo po sebi trebalo jamčiti visoku razinu međudržavnih odnosa. Pridoda li se tome i činjenica da između ta dva naroda danas nema nikakvih sporova i otvorenih pitanja, logično bi bilo očekivati da znanstvenu i kulturnu suradnju između Zagreba i Budimpešte karakterizira mnoštvo veza i sadržaja. Nažalost, to ne odgovara realnostima, jer se pokidane niti nakon raspada Austro-Ugarske tek sada ponovno sastavljaju. Bilo je, naime, potrebno da se Mađari definitivno otrgnu ruske dominacije, a Hrvati izbore za svoje državno osamostaljenje.

Što se to zapravo događa u hrvatsko - mađarskim odnosima, pokušava odgovoriti Dinko Šokčević, Hrvat iz Baje koji živi u Budimpešti, a predavač je na sveučilištu „Janus Pannonius” u Pečuhu. Šokčević na tamošnjoj Katedri za hrvatski jezik predaje kulturnu povijest Hrvata, dok je na mađarskoj Katedri za povijest zadužen za odnose između balkanskih naroda u srednjem i novome vijeku. Prije dvije godine bio koautor knjige „Povijest naših južnih susjeda”, u kojoj je prvi put široj mađarskoj javnosti, i to izdvojen iz jugoslavenskog konteksta, bio objašnjen tijek hrvatske povijesti. Nedavno mu je objavljen

i „Rat u bivšoj Jugoslaviji”, što služi kao dopunski udžbenik u mađarskim školama. Šokčević surađuje i u više časopisa i listova, nerijetko i prevodeći hrvatske autore, a aktivan je i u radu hrvatske zajednice u toj susednoj zemlji.

* Prije svega, kako procjenjujete sadašnje političke uvjete za razne oblike znanstvenog povezivanja Hrvatske i Mađarske?

- Uvjeran sam da nikada nije bilo povoljnije duhovne klime za razvijanje svestrane suradnje dvaju naroda, koja bi u nekim segmentima, ali i na potpuno drugačijim osnovama, zacijelo mogla doseći i razinu sličnu onoj kada su živjeli u istoj državi. Mađarski je politički vrh u kritičnim trenucima raspada jugoslavenske federacije bitno pripomogao hrvatskoj borbi za neovisnost, što dovoljno kazuje o njegovu pozitivnom usmjerenju prema južnom susjedu, s kojim je dijelio sudbinu tijekom većeg dijela svoje državne opstojnosti.

Sadašnji povoljni trenutak treba, međutim, iskoristiti da bi se razriješile mnoge nejasnoće i ideološke predrasude iz zajedničke povijesti. Čitajući danas mnoge književnike i povjesničare u obje zemje nameće se lažni dojam da Hrvati i Mađari zapravo i nisu činili ništa drugo nego se stoljećima svađali i vojno sukobljavali. To uopće ne

odgovara povijesnim činjenicama. Međusobni odnosi u tih osam stoljeća življenja pod istom krunom ne samo da nisu bili prožeti „kontinuiranom borbom”, nego su i najvećim dijelom bili iznimno dobri, jer se ta država svojom veličinom i snagom odupirala vanjskim opasnostima. Netočna je i teza da su se Hrvati oduvijek borili za svoju političku autonomiju, a da su Mađari to na sve načine priječili.

* Kako, dakle, tumačite državnopravni status oba naroda unutar Ugarsko-hrvatskog Kraljevstva i kasnije u Habsburškoj Monarhiji?

- Želim još jednom podsjetiti da, osim u najranijem razdoblju naseljavanja panonskih prostora, Hrvati i Mađari nisu međusobno ratovali sve do Jelačićeva prelaska Drave 1848., s obzirom na to da je revolucionarna vlada tada osporavala hrvatski suverenitet. Stvaranje Ugarsko-hrvatskog Kraljevstva 1102. godine ne može se, naime, smatrati gubljenjem samostalnosti, budući da su Arpadovići tada ostvarivali svoje dinastičko pravo, zasnovano na Zvonimirovoj udovici Jeleni Lijepoj, sestri kralja Ladislava. to je bilo uobičajeno u srednjovjekovnom razdoblju, to više što je i dio hrvatskog plemstva podupirao Arpadoviće. Štoviše, u cijelom razdoblju opstojnosti te dvojne

RAZGOVOR

kraljevine status hrvatskog plemstva, a i najširih slojeva stanovništva, nije bio ugrožen.

Pripojenje dalmatinskih gradova može se također pripisati snazi zajedničke države, koja je otuda potisnula Mlečane. Ne smije se zaboraviti da je time omogućen i samostalni razvoj Dubrovnika. Nadalje, upravo su hrvatski plemići Šubići doveli na zajedničko prijestolje dinastiju Anžuvina, koja je imala iznimnu važnost za razvoj gospodarstva i kulture. Ako je u tom podužem razdoblju i bilo kakvih sukobljavanja, ona nisu bila na relaciji Hrvati - Mađari, već su uvjetovana specifičnim feudalnim odnosima, kao i sukobljavanjem interesa vladara i krupnog plemstva.

Interesantno je da se ništa bitnije nije promijenilo ni kad su zajedničku državu preuzeli Habsburzi. Moglo bi se čak kazati da se otada hrvatsko i mađarsko plemstvo prilično usklađeno borilo za svoja prava na Bečkome dvoru. Podsjetit ću, naposljetku, da su u uroti, zapravo pobuni, Zrinskih i Frankopana sudjelovali i mađarski velikaši.

* Možete li objasniti kako to da su odnosi između Hrvata i Mađara u čak sedam od osam stoljeća zajedničkog življenja bili tako mirni i tolerantni?

- Odgovor je u činjenici da Mađari cijelo to razdoblje nisu imali „etničkog viška“, kojega bi sustavno naseljavali južno od Drave. Rijetki su bili izuzeci od tog pravila, tako da se stoljećima znalo gdje je granica između dva naroda. Takve sreće nisu, usporedbe radi, bili Česi

i Poljaci, na čijoj su zemlji Nijemci stvarali svoja kolonistička naselja, što je u ovome stoljeću dovelo i do ratnih sukoba.

* Negativni je prijelom čini se, predstavljalo razdoblje buđenja nacionalnih ideologija početkom 19. stoljeća. Zašto se hrvatsko-ugarski odnosi tada naglo pogoršavaju?

- Odgovornost za to snosi mađarska politička elita. Ona je nakon oblikovanja nacionalne ideologije pokušavala mađarsku naciju preslikati na prostor cijelog nekadašnjeg Ugarsko-hrvatskog Kraljevstva. Hrvati, a i ostali nemađarski narodi, to nisu prihvatili, što je tijekom revolucije 1848/49. i dovelo do međusobnog ratovanja. Slična je situacija bila i nakon sklapanja Hrvatsko-ugarske nagodbe, a pogotovu u razdoblju banovanja Khuen-Héderváryja.

Dodatno opterećenje tim odnosima dali su i prošlostoljenti hrvatski povjesničari i književnici, koji su zbog tadašnjeg ponašanja peštanskih političara pokušavali i cjelokupne višestoljetne odnose prikazati u nepovoljnom svjetlu, a te su se netočne tvrdnje u svijesti zadržale sve do današnjih dana. Uz to, davalo se i krivo tumačenje pojedinih povijesnih događaja, pa je, primjerice, zajednička velikaška buna protiv Žigmunda Luksemburškog tretirana kao „hrvatska borba za neovisnost“.

Koliko je dnevna politika utjecala na historiografske sudove, možda najbolje kazuje upravo primjer omraženog bana Khuena. Njega hrvatski

povjesničari gotovo isključivo prikazuju kao eksponenta velikomađarskih ciljeva, tako da i njegov odlazak iz Hrvatske 1903. jednostrano tumače kao krupnu pobjedu hrvatske politike. Činjenica je, doista, da je Khuenov koncept vladavine doživio slom, no on uopće nije bio čovjek Pešte, s obzirom na to da je s tamošnjim čelnicima bio u sukobu, nego Beča, pa je car Franjo Josip imao u njega veliko povjerenje. Khuenov je životni cilj bio da postane ugarski premijer, a to mu je omogućeno upravo 1903., ali nakon dvije godine i tu doživljava neuspjeh, koji ga definitivno uklanja s političke scene.

* Zanimljiv su fenomen hrvatske politike i mada-roni. Kako na njih gledaju mađarski povjesničari, a do kojih ste spoznaja došli u pripremi doktorske disertacije?

- Jasno je da mađarski pogled na to pitanje nije identičan hrvatskom. Međutim, već i postojanje mađaronske politike kazuje da svi Hrvati nisu gledali na Mađare samo s one negativnije strane. Treba, naime, odvajati stariju generaciju mađarona, koja je djelovala prije mađarske revolucije, od one novije, koja se oblikuje u razdoblju nagodbenjaštva. Prvotni su bili „tvrđi“ poklonici peštanske politike, ali zbog svojih statusnih i gospodarskih interesa, ali su zato oni noviji bili elastičniji, znači i svjesniji hrvatske državnopravne posebnosti. Nagodbi koju je s Peštom sklopio mađaronski ban Levin Rauch također se mogu dati razni

RAZGOVOR

prigovori, no treba uzeti u obzir da je Hrvatska njome ipak sačuvala svoj identitet, i to jedina u ugarskom dijelu Dvojne Monarhije. Malo je poznato i to da se tijekom pregovora Hrvatskoj ponudila i potpuna financijska samostalnost, no zagrebački su se pregovarači uplašili te odgovornosti, a kasnije se ta alternativa više nije nudila.

Kad se govori o mađaronima ne smiju se zanemariti niti ličnosti poput Ise Kršnjavog, koji je baš u Khuenovo vrijeme podigao u Zagrebu ključne kulturne i obrazovne institucije. Proizilazi da su pravaši, kao njegovi politički protivnici, gradili hrvatsku svijest, dok su mađaroni ostavili iza sebe poprilično materijalno naslijeđe. To, dakako, uopće ne mijenja ocjenu mađarske hegemonističke politike u Dvojnoj Monarhiji, ali ipak kazuje da sve nije bilo tako „crno i beznadno“ kako su to zbog političkih sukoba prikazivali suvremenici tih zbivanja.

* Kada se Mađari napokon odriču svojih hegemonističkih pretenzija južno od Drave?

- Moje je mišljenje da su Mađari za potpuno nacionalno otrežnjenje trebali proživjeti iskustvo Prvoga svjetskog rata, kada ih je trećina ostala izvan državnih granica, a i Drugog, koji joj je zbog revanšističkih težnji donio polustoljetnu rusku okupaciju i komunistički totalitarizam. Indikativno je da su pojedini mađarski krugovi njegovali nekakve hegemonističke težnje čak i u tom komunističkom razdoblju, možda baš zato što je nacional-

no pitanje bilo „konzervirano“, no suočavanje s demokratskim vrijednostima koje je uslijedilo nakon pada Berlinskog zida imalo je za posljedicu da Mađari, osim nekih marginalnih grupa, više ozbiljno ne razmišljaju o „povijesnim zemljama“, nego kako da diplomatskim putem poboljšaju status čak 3,5 milijuna svojih sunarodnjaka u Rumunjskoj, Slovačkoj i „SRJ“. Zacijelo i potonji problemi pripomažu da službena Budimpešta Hrvatsku smatra svojim stabilnim partnerom.

* U Hrvatskoj je nedavno objavljen prijevod knjige „Povijest Mađarske“, čiji je autor akademik Péter Hanák s grupom suradnika. Reakcije su, međutim, bile mahom negativne, jer su svi ključni problemi u međusobnim odnosima preskočeni ili predočeni na način velikomađarskog videnja prošlosti.

- Ta je knjiga osmišljena prije desetak - petnaestak godina, i to u komunističkom ozračju, tako da ne odražava suvremene poglede mađarske historiografije. Njen bi točniji naslov, kojim bi ujedno bio eliminiran dio opravdanih prigovora, trebao biti „Povijest Mađara“, jer je pisana samo iz toga ugla. Danas ni Hanák ne razmišlja na taj način, pa bi bilo dobro prevesti i neke modernije mađarske autore. U svemu je tome bitno da se budimpeštanski povjesničari posljednjih godina naglo okreću srednjoeuropskim temama, što znači da se vraćaju tamo gdje im je i civilizacijsko ishodište. Prije nekoliko su godina,

primjera radi, osnovali Srednjoeuropski institut i pokrenuli časopis „Europski putnik“, a sve su brojniji i istraživački projekti koji se tiču toga prostora. Možda nije pretjerano kazati da su baš na taj način iznova „otkrili“ Hrvatsku. O obnovljenim kontaktima svjedoči i dobro napisana „Povijest hrvatske književnosti“ autora Istvána Lokösa, čija je posebna vrijednost u činjenici da mađarska javnost nije razlikovala hrvatske od ostalih „jugoslavenskih“ pisaca, kao i brojni radovi iz domena povijesti umjetnosti.

Sve to u znanstvenim krugovima s obje dravske obale budi puno optimizma, iako limitirajući faktor u toj reafirmaciji međusobnih veza predstavljaju nedostatna novčana sredstva, kao i jezična barijera. U Mađarskoj se, naime, još i nađe povjesničara koji govore hrvatski jezik, no u obrnutom se slučaju takvi mogu nabrojiti na prste jedne ruke. Očito je da se desetljeća svojevrsnog izolacionizma ne mogu tek tako preskočiti.

* Koji su posljednjih godina konkretniji oblici međusobne historiografske suradnje?

- O dobroj volji mađarske strane za produbljivanje suradnje ponajbolje svjedoči osnivanje Odbora za suradnju mađarskih i hrvatskih povjesničara, koji je verificirala i budimpeštanska Akademija, a vodi ga dr. Maria Ormos sa sveučilišta u Pečuhu. Koliko mi je poznato, identičan je odbor osnovan i u Zagrebu pod vodstvom dr. Miroslava Kuraleca.

Željko Krušelj

Forum hrvatskih institucija

ZAKLJUČCIMA DO SURADNJE I ZAJEDNIŠTVA

U župnom uredu sv. Roka održan je sastanak predstavnika svih hrvatskih institucija. Nazočni su bili: izaslanik Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu, predstavnici Instituta „Ivan Antunović“, stranka Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, „Bunjevačka matica“, HKPD „Matija Gubec“, Dobrotvorna zajednica „Amor vincit“, HKC „Bunjevačko kolo“, urednici mjesečnika „Zvonik“ i „Glas ravnice“ te dvotjednika „Žig“. Rad skupa je zabilježila i ekipa Hrvatske televizije.

Sazivač sastanka ovom prigodom bio je Institut „Ivan Antunović“, a što je u skladu s odlukom učesnika usvojenom na prijašnjim sastancima da se institucije izmjenjuju u organiziranju ovih skupova. Naredni sastanak ove vrste održat će se, kako je odlučeno, u Tavankutu, a domaćin skupa će biti HKPD „Matija Gubec“.

Nakon razmaranja usvojenog dnevnog reda, sudionici skupa izglasali su zaključke koji su ujedno rezultat rada prijašnjih susreta. Usvojeni zaključci predstavljaju doprinos svake

nazočne hrvatske institucije pojedinačno. Na kraju sastanka predsjedavajući skupa vlč. Andrija Kopilović obvezao se da će u ime svih nazočnih hrvatskih institucija izdati priopćenje za javnost koje će sadržati usvojene zaključke.

U priopćenju za javnost izdatom 12. svibnja 1997. godine od strane predsjedavajućeg sastanka svih hrvatskih institucija, vlč. Andrije Kopilovića, predsjedavajućeg Instituta „Ivan Antunović“, pored ostalog se kaže:

**Priopćenje za javnost
sa sjednice Hrvatskih institucija Vojvodine
održane 28. travnja 1997. god.
u Župnom uredu sv. Roka u Subotici**

Sazivač i predsjedavatelj ove sjednice je Institut „Ivan Antunović“.

Na sjednici je prihvaćeno i podržano nastojanje da ovo tijelo u kontinuitetu nastavi sa svojim radom, i da bude mjesto svojevrsne koordinacije rada i aktivnosti svih hrvatskih institucija koje rade i djeluju na području Vojvodine.

Ovo tijelo jednoglasno podržava inicijative i već poduzete aktivnosti u cilju uvođenja emisije na hrvatskom jeziku na Radio Subotici, kao i da se u okviru rješenja hrvatskog pitanja u Republici Srbiji radi na rješavanju sistema informiranja hrvatske nacionalne manjine na razini cijele Republike Srbije.

Prihvaćen je predloženi kalendar kulturnih manifestacije Hrvatskih institucija za 1997. godinu.

Ujedno je zauzet stav da će se na jednoj od narednih sjednica zajednički odlučiti koje su manifestacije u 1998. toliko značajne da ih trebaju poduprijeti većina institucija.

Skup je upoznat sa prijedlogom o mogućem održavanju „Tjedna Hrvata Vojvodine“ u Zagrebu u 1998. godini.

Oformljen je Poslovni odbor FORUMA HRVATSKIH INSTITUCIJA. Odbor će činiti predstavnici institucija: HKC „Bunjevačko kolo“, DSHV, Institut „Ivan Antunović“, HKPD „Matija Gubec“ i Bunjevačka matica.

Naredna sjednica je predviđena u prvoj polovici lipnja ove godine.

Izbori u Engleskoj

LABURISTI DOBILI IZBORE

Britanski konzervativci su na parlamentarnim izborima održanim 1. svibnja ove godine u Engleskoj pretrpjeli najfatalniji izborni poraz od 1823. godine. Pobijedili su od strane laburista čiji je kandidat za premijera Velike Britanije bio Toni Bler. Izbori su pokazali kako je nezadovoljstvo engleskih građana politikom Johna Majora ipak bilo stvarno i presudno. Na ovim svibanjskim izborima, svoje povjerenje su ukazali laburistima, povjeravajući im u novom britanskom Parlamentu čak 422 mjesta. Za njima slijede konzervativci sa 163 mjesta, liberalni demokrati sa 45 mjesta, dok su neovisni kandidati osvojili 29 mjesta u budućem britanskom Parlamentu.

Analizirajući broj parlamentarnih zastupnika po strankama te broj birača, uočava se da je

za laburiste glasovalo 45% birača, za konzervativce 31%, dok su liberalni demokrati osvojili 17% glasova birača.

Nakon provedenih izbora obavljene su i formalnosti oko primo-predaje mandata premijera pred kraljicom Elizabetom. Ovim simboličnim činom dotadašnji premijer Engleske, konzervativac John Major je prije predaje dužnosti podnio ostavku na mjesto predsjednika konzervativne stranke. Major je uprkos velikom porazu dostojanstveno podnio rezultate izbora, priznavajući poraz svoje stranke, ali ne i svoje politike.

Što se pak novog premijera Engleske tiče, četrdesettrogodišnji Toni Bler je zacijelo najmlađi do sada izabrani predsjednik engleske Vlade, ali bez „tragova“ u karijeri, što, uzgred rečeno, mnogima ne odgovara.

U svom prvom obraćanju naciji, novi premijer Engleske je istakao kako će se u narednom periodu on i laburistička stranka zalagati u cilju ostvarenja interesa svih građana.

Posljedice katastrofalnog izbornog poraza konzervativne stranke dovele su do stanja kada su preko noći, zahvaljujući nepovjerenju svojih birača, brojni ministri u Vladi Johna Majora faktički ostali bez svoga položaja. Sve su to višegodišnji vodeći engleski političari.

Nakon izbora novog premijera Engleske Tonija Blera europske zemlje očekuju veće zanimanje Engleske za proces ujedinjavanja Europe i dosljedniju provedbu Ugovora potpisanog u Maastrichtu, a kako je to Bler i najavio u svojoj predizbornoj kampanji.

Lidija Molzer

VOX POPULI

Cenjani čitaoci „Glasa ravnice“, evo mene opet u ulozi građanina i izveštača na balkonu skupštinske sale da pratim rad novoizabranog sastava odbornika. Oni su 8.05.1997. održavali 6. redovnu sednicu sa dnevnim redom od 52 tačke. Teško sam došao do materijala za sednicu, ali kad sam ga proučio, utvrdio sam da je vrlo stručno sastavljen. Bio sam zato zapanjen kada su ga odbornici SPS na čelu sa Duškom Stipanovićem u „Šešeljevom“ maniru počeli negirati, a dobro se zna u kojem je broju SPS zastupljen u Izvršnom odboru, koji je ovaj materijal i pripremao. Varnice su zaiskrile kada je odbornik Hegediš zatražio proširenje

dnevnog reda sa još jednom tačkom - analiza nacionalne zastupljenosti u službama opštinske uprave, a Kasa zahtev proširio i na državne službe. Stipanović je od Kase zatražio da to pitanje postavi u Beogradu, što je izazvalo niz replika na relaciji Kasa - Stipanović. Stekao sam utisak da je ovo namerna provokacija od strane Stipanovića, koji je uz to svom sagovorniku uputio ružnu reč „laže“, što ne dolikuje jednom odborniku. Pored toga, Stipanović je tvrdio da je u Subotici učinjena najteža krađa na izborima (u odnosu na čitavu državu) aludirajući pri tom na SVM, za čega je Kasa zatražio dokaze. Na udaru Stipanovića našao se i Bajić. Njemu je Stipanović, vređajući ga, rekao povišenim

tonom da kupi vodu za uši. Pored Stipanovića oglasili su se i drugi socijalisti očito loše pripremljeni. Po njima je Josip Gabrić već 4 godine u Izornoj komisiji, na što je Kasa rekao da se ne radi o tom Josipu Gabriću. Nakon ovih okršaja, upravni i nadzorni odbori javnih preduzeća su izglasani, a usvojen je i zaključak većinom glasova da se uvede redakcija na hrvatskom jeziku na Radio Subotici. Bilo je polemike i oko toga da u pojedina tela lokalne samouprave treba „ubaciti“ nekog Bunjevca, jer ih po tvrdnjama nekih tamo nema dovoljno. Odbornička pitanja nisu bila „Bog zna šta“ i sednica je zaključena u 13,00 sati.

Srdačan pozdrav svima.

Miloš Vasiljević

„Vjesnik“

JOŠ SE NIJE VRATIO NIJEDAN HRVAT

Vukovar danas ostavlja dojam dijela hrvatskog teritorija tek u onoj mjeri u kojoj s maticom Hrvatskom dijeli - visoke temperature! Ni traga, barem za našeg kratkog boravka u Podunavlju, usprkos raširenim glasinama, nekim jednosmjernim odlascima Srba u pravcu Srbije. Prije bi se moglo zaključiti da brojni automobili registarskih tablica izumrle „krajine“ i SR Jugoslavije hrle u Vukovar. Uglavnom su to stari tipovi vozila, čiji uvoz na taj prostor nije bio ograničen nekom dobnom granicom. Naravno, domaće sredstvo prijevoza ipak su „Zastavina“ vozila. Pojačana prikolicama na kojima se, bar u razdoblju u kojemu smo boravili tamo, prevozila stoka! Na Mitnici, apokaliptičnom predgrađu Vukovara, gdje se ama baš nijedna obnovljena kuća ne izdiže i znad sada već visoke trave, ispred jedinog objekta novogradnje, stanice za tehnički pregled automobila, zatekli smo ogromni red. Teško bi se na osnovu reda od stotinjak automobila moglo zaključiti da ti ljudi, koji čekaju da registruju svoja vozila, namjeravaju napustiti Hrvatsku.

U obilasku Podunavlja bili smo u društvu vukovarskih Hrvata - prognanika Tomislava Čorka i Petra Brozovića, koji u Zagrebu rade u dvotjedniku Vukovarske novine. Bilo je vrlo informativno družiti se s njima, ali i tužno. Promatrajući njihovo neskriveno suživljavanje sa svakim objektom, „dijelom njihovog djetinjstva“, teško je ne postaviti pitanje - kako će se događati masovnijí povratak Hrvata u taj kraj?! Iako su njih

dvojica već „veterani“ u obilascima Vukovara, zadnjih gotovo godinu dana dolazili su u Vukovar već dvadesetak puta, teško se nešto osim grča moglo primjetiti u njihovim postupcima. Tomislav bi brzo iskakao iz vozila i još brže fotografirao. Nije htio gubiti vrijeme na razmišljanje o nekom umjetničkom kadru.

Čudan osjećaj nelagode

- Zar se niste navikli na ovakav Vukovar? - pitamo.

- Na ovakav Vukovar se nikada nećemo ni naviknuti. Ali, za razliku od naših prvih dolazaka, kad se nismo usuđivali ni proviriti iz auta; ovo što sada radimo je prava hrabrost - odgovaraju.

- Mislite li se vratiti u Vukovar? nastavljamo s pitanjima.

- To nikada nije bilo sporno - nedvosmisleni su u odgovoru.

- A Srbi, zbog kojih ste morali otići? Kako će izgledati ponovni zajednički život s onima koje sanjate gotovo šest godina?

Pitanje je bilo posljednje ne zato što ih se nije imalo što pitati, nego zbog nekog čudnog osjećaja nelagode koji se kod njih pojavio. Susjedstvo, ili komšiluk, kako se to kaže u Vukovaru, nešto je poput svetinje. A kad se svetinja oskrnavi...

S druge strane, šetajući ulicama Vukovara, nemalo smo bili zatečeni srdačnošću koju su pojedini domaći Srbi pokazivali prema Tomislavu i Petru. No, osim kurtoaznih propitkivanja

nije se jednostavno moglo začeti u neku širu priču. Vrijeme je učinilo svoje. Sjedeći u kafiću „Queen“, nasuprot kafiću „King“, Tomislava je, koji je prije rata dosta uspješno branio boje lokalnog nogometnog kluba, prepoznao predratni prijatelj, koji je upravo nekome mijenjao devize. Poslije nemalog iznenađenja, popraćenog pitanjem „Zašto si sjeo ovdje, izgubit ćeš glavu!“, izgubili su se na neko vrijeme u unutrašnjosti objekta, razmjenjujući informacije o obiteljima i zajedničkim prijateljima. Po ulasku u automobil, Tomislav je blijed, tek je izustio da ono što mu se dogodilo ne bi poželio nikome. Na naše pitanje o tome što je bilo, nismo dobili odgovor. Njegov prazni pogled sve je govorio...

Sreli smo i jednog Hrvata koji je cijelo vrijeme u posljednjih šest godina boravio u Vukovaru. Što je bilo, bilo je, kaže, izbjegavajući govoriti o tome razdoblju. Tek, ne skrivajući radost zbog skore uspostave, hrvatske vlasti, priznat će da se odnos Srba prema njemu radikalno promijenio unatrag šest mjeseci.

Branka iz UNTAES-a ispričala nam je zanimljivu priču iz nedavnog razgovora koji su prijelazne snage organizirale s lokalnim prodavcima novina. Većina je prihvatila mogućnost da uskoro počnu prodavati i hrvatske novine, dok se tom prijedlogu usprotivio - samo jedan vlasnik jednog kioska. Uzgred, jedina hrvatska novina koja se distribuira u Podunavlju je Tjednik, kojega se besplatno podijeli tisuću primjeraka.

Srbi se vraćaju, ali ne i Hrvati

Vukovarska svakodnevnica protiče na prvi pogled kao i u nekim drugim mjestima. Međutim, ruševine koje se nalaze na svakom koraku te sjećanje na sve one hrvatske branitelje i civile koji su u surovoj agresiji 1991. ostali u nekoj od masovnih grobnica u ili oko grada, dovoljno opominju da proces reintegracije i neće ići tako bezbolno. Pogotovo je teško predvidjeti kako će se i kada početi Hrvati vraćati u taj grad. Naime, do sada su se hrvatski prognanici vratili samo u neka mjesta s područja pod upravom UNTAES-a u kojima ionako Srbi nisu živjeli (bila su razrušena i spaljena poput Nijemaca). Međutim, što će se događati kada se prve skupine Hrvata budu vraćale u svoje domove u mjestima gdje živi i srpsko stanovništvo.

Treba opet podsjetiti da UNTAES još nije uspio vratiti nijednog hrvatskog prognanika u takva mjesta. Stoviše, takvo nešto nije čak ni pokušao organizirati, dok istodobno nenajavljeno i bez suradnje s lokalnim vlastima pokušava vraćati srpsko stanovništvo na područje oslobođeno u „Oluji“. Zato ne iznenađuje što takve poteze Prijelazne uprave teško prihvaćaju prognani Hrvati iz Bosne i Hercegovine koji su se, zbog nemogućnosti povratka u svoje domove, tamo smjestili. Povratak, da bi bio uspješan, očito mora biti istodoban i dvosmjernan. A, do sada se nitko nije vratio u Vukovar, dok je u Kostajnici, Glini i okolnim mjestima već smješten određen broj Srba.

Željko Garmaz

Iz života manjina

AKTIVNOSTI DV „DONAU“

Uz nazočnost četrdesetak članova i simpatizera, dana 3. svibnja ove godine održan je redoviti mjesečni sastanak Deutsche Verein „Donau“ podružnice u Subotici. Na skup su došli i članovi predsjedništva iz Novog Sada.

Član Predsjedništva Franz Kremer održao je predavanje na temu „Značaj i razlozi doseljavanja Nijemaca u Vojvodinu“. Franz Kremer je veoma detaljno obradio ovu tematiku i istakao kako je doseljavanje Nijemaca značajno pridonijelo širenju kršćanstva na ovim prostorima. Isto tako je u povijesti dokazana uloga Nijemaca u oslobađanju ovih krajeva od Turaka, obzirom da su učestvovali u vojnim pohodima na tursku vojsku. Poznato je također, istakao je Franz Kremer, da su njemački doseljenici u mnogome unaprijedili poljoprivredu i zanatstvo i imali prijesudni značaj u razvoju gospodarstva. Poznato je, naime, da su brojni doseljeni Nijemci bili majstori raznih zanata te da su u ove krajeve pomoću svojih struka utemeljili nov način privređivanja.

Pored napora koji su ulagali u pretvaranje močvarnog u plodno tlo, gradnju zanatskih radionica i unošenje novina u obradu zemlje, Nijemci su doprinijeli širenju kulture i

ulagali velike napore u opći prosperitet njihove nove domovine.

Nakon predavanja, održan je radni sastanak na kojem se razmatralo više značajnih tema. Izabrano je radno predsjedništvo u sastavu: Geza Putz, Michael Stampfer i Alexander Molzer. Razmatrani su rezultati dosadašnjeg rada podružnice, koji je od strane članova i simpatizera pozitivno ocijenjen. Postignut je znatan napredak u omasovljavanju redovitih sastanaka i konstatirano je da je zainteresiranost velika. Između ostalog, odlučeno je da se organizira bogoslužjenje na njemačkom jeziku, s tim da će se ova aktivnost redovito periodično obavljati. Gaspar Ulmer je uložio mnogo rada u pripremu molitvenih tekstova, kao i oko organiziranja bogoslužjenja. Zaključak radnog sastanka je bio da članovi i simpatizeri DV „Donau“ mnogo očekuju i iskreno se raduju ovoj budućoj aktivnosti udruženja.

U svakom slučaju, održavanje mise na njemačkom jeziku pridonijet će njegovanju i korištenju maternjeg jezika pripadnika njemačke nacionalne zajednice, obzirom da se zbog poznatih političkih prilika mnogi od njih nisu smjeli njime služiti desetinama godina, a što je proizvelo asimiliranje članova njemačke etničke skupine.

Stoga će propovedanje Evandjelja na njemačkom jeziku bitno utjecati na učvršćivanje njemačkog nacionalnog identiteta, kao i na održanje kulture i običaja.

A.M.

SLANKAMEN (1.)

Opći podaci

SRIJEM koji je ukliješten između balkanskog poluotoka, tog mosta između Europe, Azije i Afrike, zagrljen Dunavom i Savom, preživio je kroz vijekove više nego ijedna oblast u Europi, etničke smjene, djelomične ili potpune.

U ovoj oblasti, počevši od kraja IV stoljeća pa do stabilizacije ugarske vladavine u trećoj trećini XII. stoljeća, često su se mijenjale razne državno-političke formacije. Ova zemlja je bila izložena mnogim neprijateljskim sukobima i skoro stalnim ratničkim pomjeranjima, a nosioci državne vlasti na ovim prostorima, osim Rimljana i Istočnih Gota, bili su ljudi primitivne kulture sa vrlo primitivnim državama i društvenim uređenjima. Ti procesi su se svakako događali i u predpovijesno i u povijesno doba, a dešavaju se i danas u naše vrijeme. I dalje je Srijem na svjetskoj etničkoj vjetrometini i etnički i kulturalno tako prošaran, što i nije slučajnost.

Srijem je dobio ime po nekad značajnom rimskom naselju i prijestolnici rimskog carstva, istočnog ilirika, odnosno Panoniae Secundae, Sirmiumu, današnjoj Srijemskoj Mitrovici. Već u ranom srednjem vijeku ime Sirmium upotrebljava se za pokrajinu, odnosno regiju. Kao oblast, Srijem je mijenjao svoje granice. Prvobitno je Sirmium obuhvaćao neposrednu okolicu grada Sirmiuma. U srednjovjekovnoj Ugarskoj, srijemska županija je obuhvaćala samo istočni dio današnjeg Srijema, kraj između Dunava i

Save, s krajnjim naseljem prema zapadu, Ilokom, a u srednjovjekovnoj Nemanjičkoj državi, zahvaćao je i neke sjeverne krajeve predkumanske Srbije.

Po oslobađanju od Turaka, od strane mađarskih i hrvatsko-slavonskih vlasti, Srijemom je smatrana oblast koja je obuhvaćala dvije županije: Srijemsku i Vukovarsku. Razvojačenjem Vojne krajine 1867. godine, formirana je posebna Srijemska županija sa sjedištem u Vukovaru.

Prema Šematizmu katoličke crkve u Jugoslaviji i Šematizmu đakovačko-srijemske biskupije, Srijem se prostire od Zemuna na istoku do uključivo vukovarskog, vinkovačkog i županjskog kotara na zapadu.

Po shvaćanju Srba Srijem, od velike seobe Srba do danas, je identičan sa granicama karlovačke arhidijeceze, odnosno obuhvaća prostor bivše Srijemske županije do 1918. godine, bez vinkovačkog i županjskog sreza, ali sa osječkim poljem, odnosno Daljom, Čepinom, Poganovcima, Beketincima, Koprivni, Martincima, Dopsinu, Tenji, Sarvašom, Aljmašom, Erdutom, Budimcima i Osijekom.

Otprilike, od Bapske-Novaka do Čortanovaca, dužinom od oko 60 kilometara, proteže se Fruška gora, s prosječnom širinom od dvanaest kilometara i s najvišim vrhom, Crvenim Čotom od 539 metara, čvorom od kojega se dalje grana u nekoliko većih kosa sa visinom od 300 do 475 metara. Od svog najprostranijeg dijela, između Petrovaradina i Iriga

širokog sedamnaest kilometara, Fruška gora se dalje na istok počinje naglo sužavati. Od Čortanovaca se prostire samo uzano nerazgranato priljubljena uz Dunav a od Krčedina skreće iz pravca zapad-istok ka jugoistoku obrazujući Koševac, visok 268 metara, koji se od Starog Slankamena gubi i prelazi u lesnu zaravan. Na obroncima fruškogorskog Koševca, dva kilometara udaljeno od desne obale Dunava, nalazi se područje Novog Slankamena. Sa sjevera se neposredno nastavlja Stari Slankamen, po kome je Novi Slankamen i dobio ime. Po konfiguraciji terena, područje Novog Slankamena može se podijeliti u tri dijela:

Sjeverozapadni slankamenački dio nalazi se između puta Slankamen-Krčedin i desne obale Dunava, a karakterizuju ga blage padine obronaka Fruške gore, koji se blago spuštaju prema jugu i prelaze u ravnicu i manje blagi nagib prema desnoj obali rijeke Dunav. Ovaj teren pogodan je za razvoj vinogradarstva i voćarstva.

Nizinski dio se spušta valovito od sjevera prema nepreglednoj niziji jugoistočnog Srijema i pogodan je za razvoj ratarstva.

Treći dio obuhvaća šumoviti predio obale Dunava i šumovito travnate ade na samom Dunavu, teren vodoplatan, pogodan za razvoj stočarstva i bogat ribom.

*„Slankamen kroz povijest“
Marko Kljajić*

- Nastavit će se -

Više od sporta

PRVI MEĐUNARODNI SUSRET „VETERANA“

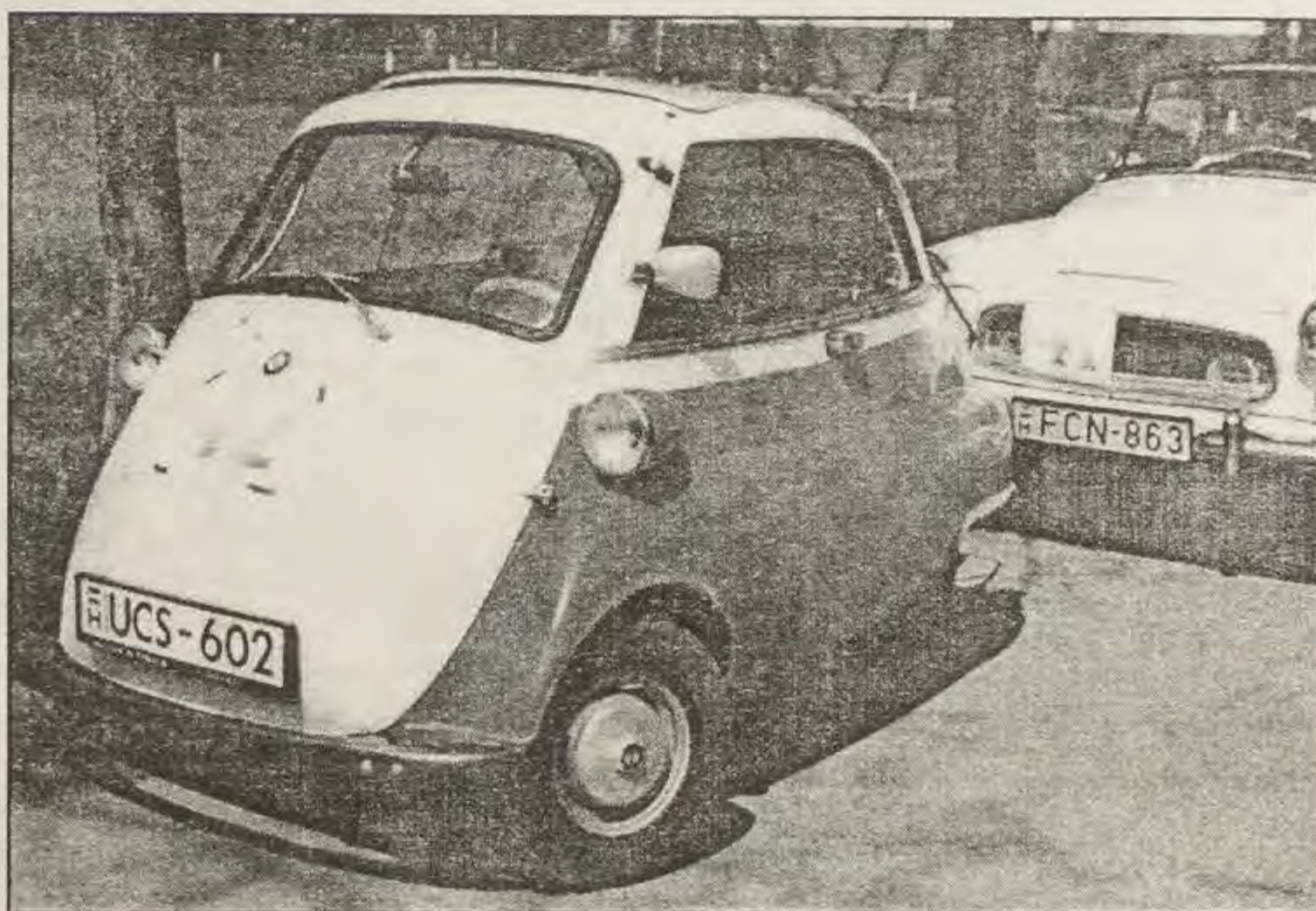
Na Prvom međunarodnom skupu ljubitelja starih automobila i motocikla održanom dijelom na Paliću, a dijelom u Subotici, učestvovalo je više od šezdeset učesnika među kojima je bilo predstavnika više udruženja, ali i pojedinaca. Svi oni su sudjelovali vozeći sopstvenog „ljubimca“ veterana, koji su, bez obzira na godine, bili u dobroj formi i punom sjaju. Gosti iz Mađarske - Segedina, Kiškunhalaša, Budimpešte, i Pečuja većinom su vozili stare automobile, dok su „domaći“ više bili zastupljeni motociklima, među kojima su preovlađivali „veterani“ tvrtke BMW. Učesnici su dolazili iz Beograda, Sombora, Stare Moravice, Kule, dok je veća grupa motociklista pristigla iz Beograda samo iz radoznalosti, te kako bi sudjelovali u svečanoj povorci.

Domaćin i organizator ovog skupa bilo je udruženje ljubitelja starih automobila i motocikla iz Subotice „Old timer“. Udruženje je osnovala prošle godine grupa entuzijasta i iskusnih „veterana“ u ovom sportu, o čemu svjedoče i njihova brojna sudjelovanja ranijih godina na sličnim skupovima u inozemstvu.

Organizator je pripremio bogat i sadržajan program u sva tri dana trajanja skupa. Pored druženja i upoznavanja, kako sa učesnicima skupa tako i sa njihovim „ljubimcima“, na

Paliću je 2. svibnja organizirana izložba i vožnja spretnosti. Svaki učesnik je na Palić stigao u povorci, što je u ove dane dobro posjećenog Palića djelovalo vrlo impozantno. Izložba

netkome učiniti čudnim, ali valja priznati da je svaki učesnik ovakvog skupa vrijedan pažnje, obzirom da u veličinu i značaj manifestacije ugrađuje sebe i svoje osobno vlasništvo

na Paliću je bila veoma dobro posjećena, a svo vrijeme njenog trajanja stalno su pristizali novi učesnici i uključivali se u manifestaciju. Posjetitelji izložbe su mogli glasovati za izložene modele. Nakon vožnje spretnosti krenulo se u Suboticu, gdje su se uz svečanu večeru dodijelila priznanja za najljepši i najoriginalniji model po glasovanju publike, kako automobila tako i motocikla. Priznanja su primili i najspretniji vozači, kao i sva nazočna udruženja iz zemlje i inozemstva. Pored toga, svaki učesnik ovog Prvog međunarodnog skupa „old-a“ dobio je zahvalnicu za učešće na manifestaciji. Možda će se ovo

- automobil ili pak motocikl, i napose, mora izdržati sve probe i napore tijekom natjecanja.

Narednog dana, u subotu 3. svibnja, učesnici su se svojim vozilima provezli ulicama Subotice, kako bi se nakon toga okupili na trgu ispred fontane i organizirali izložbu. Izložena vozila su svojim, već po malo zaboravljenim nostalgičnim izgledom, privukla pažnju posjetilaca. I toga dana su na skup pristizali novi gosti iz okolnih mjesta, pa čak i iz Mađarske.

Pored osobnog učešća članova udruženja „Old timer“ iz Subotice, održavanje ove mani-

festacije su omogućili brojni sponzori, a vrlo veliki doprinos pri smještaju gostiju i učesnika pristiglih izvan Subotice dao je subotički đački dom pri Tehničkoj školi. Valja napomenuti da je čitava manifestacija protekla bez ikakvog incidenta zahvaljujući zalaganju subotičke prometne milicije, koja je stvorila uvjete za visok stepen sigurnosti prometa, lica i imovine.

Prvi međunarodni susret ljubitelja automobila i motocikla završen je u subotu na večer. Dojmovi gostiju, učesnika, ali i organizatora bili su vrlo pozitivni. Uslijedili su brojni pozivi na predstojeće slične manifestacije koje će se vrlo uskoro održavati u Beogradu, Kiškunhalašu, Budimpešti...

Obzirom da su učesnici i gosti tijekom proteklog susreta

sklopili brojna nova poznanstva i prijateljstva, može se s pravom očekivati da će svaki naredni skup ovakve vrste biti sve brojniji.

Organizator, udruženje „Old timer” upriličilo je i svojim

sugrađanima nesvakidašnji i atraktivan događaj u ove prve dane svibnja mjeseca, pridržavajući se strogih pravila po kojima se održavaju slične manifestacije širom Europe.

Subotičko udruženje ljubitelja starih automobila i motocikla nam je u ova tri dana nenametljivo i vrlo vjerodostojno dočaralo djelić života kojim živi suvremena Europa, a što je, pored osobnog zadovoljstva učesnika, zapravo i jedan od važnijih značaja ove manifestacije. Što se pak namjere organizatora tiče, da ovim skupom izazove interesiranje za tehniku i tradiciju, ona je u potpunosti zadovoljena.

Lidija Molzer

KONCERT U ZNAK SJEĆANJA NA HPD „NEVEN”

U organizaciji Instituta „Ivan Antunović” održan je 25. svibnja Prvi koncert pjevačkih zborova Subotice. Najpoznatiji subotički zborovi pjevali su u prepunoj Katedrali sv. Terezije Avilske.

Koncert je otvorio predjedavajući Instituta „Ivan Antunović” vlč Andrija Kopolović ističući da se priredba održava u povodu sjećanja na hrvatsko pjevačko društvo „Neven”.

Hrvatsko pjevačko društvo „Neven” osnovano je u Subotici 30. kolovoza 1920. godine, a djelovalo je do 1946. Prvi

njegov predsjednik bio je katolički svećenik Ilija Kujundžić, a prvo gostovanje „Nevena” zbilo se u Somboru 1922. godine. Nakon toga HPD „Neven” posjećuje mnoga mjesta u okolini Subotice, ali organizira i turneje po mnogim gradovima Hrvatske i Hercegovine. U svom repertoaru „Neven” je imao više od 200 pjesama, a u njegovu radu je sudjelovalo oko 700 članova. Prvi ravnatelj zbora bio je dr. Mihovil Katanec.

Stoga je u znak sjećanja na uspješan višegodišnji rad hrvatskog pjevačkog društva

„Neven” i upriličen Prvi koncert pjevačkih zborova Subotice. Koncert je otvorio katedralni zbor „Albe Vidaković” pjesmom „Magnificat” i „Nebesa sjaju”, a zatim su slijedili Muški i ženski kamerni zbor umirovljenika, Ženski omladinski zbor, Dječji zbor Muzičke škole, katedralni zbor „Sveta Terezija”, zbor „Sveti Roko”, Zbor srednje glazbene škole i Pro musica.

Smotra pjevačkih zborova okončana je pjevanjem svih učesnika, što je predstavljalo osobit glazbeni ugođaj zbog akustike katedrale.

Susret mladih u Baču

„GOSPODINE, GDJE STANUJEŠ? - DODITE I VIDJET ĆETE!”

U Baču je 2. svibnja 1997. godine održan tradicionalni susret mladih pod nazivom „Dan mladih”, a na temu „Gospodine, gdje stanuješ?”, „Dodite i vidjet ćete!”, poziva Gospodin sve zainteresirane mlade, željne njegova učenja i učvršćivanja u vjeri. I odista, mladi su tog 2. svibnja pošli putem koji im je Gospodin pokazao, u Bač. Bili su primljeni u franjevačkom samostanu u Baču, gdje ih se okupilo više od 270. Među njima je bilo mladeži iz Subotice, Sombora, Male Bosne, Tavankuta, Vajske, Srijemske Mitrovice, Odžaka, Bača i Selenče. Selenču je predstavljala grupa mladih Slovaka.

Nakon dočeka održano je predavanje na idejnu temu susreta „Gospodine gdje stanuješ? - Dodite i vidjet ćete!” Mladima je na predavanju govorio vlč. Lazar Novaković otkrivajući im gdje se sve može Bog pronaći. Po završetku su mladi formirali grupe u kojima su analizirali izloženu temu razmatrajući je sa više stajališta. Animatori grupa su bili predavači iz redova mladih iz više gradova i različitih župa. Bili su veoma dobro pripremljeni iz oblasti o kojoj su govorili na sveopće zadovoljstvo učesnika u raspravi.

U slobodno vrijeme mladež je krenula u obilazak okolice, pri čemu je posjetila i Bačku

tvrđavu ili kako su je nekad zvali „zidine”. Potom je organiziran sportski susret i natjecanje u stolnom tenisu, pikadu, navlačenju uža... Nakon rekreativnog dijela, održan je „Plenum”. Na ovom sastanku predstavljani su zapisnici i rezultati rada sa mladima po grupama, a zaključak po podnetim izvješćima dali su pojedini animatori. Na „Plenumu” su dodijeljene nagrade za postignuti uspjeh u sportskim aktivnostima, ali i za najbolja književna djela pisana od strane mladih. Naime, već ranije je otvoren natjecanje za najbolju pjesmu, prozno i glazbeno djelo te su na „Plenumu” pročitana najbolja ostvarenja mladih stvaralaca. Ujedno je održano natjecanje u recitiranju i pjevanju za što su dodijeljene i prikladne nagrade.

„Dan mladih” je završen svetom misom koju je služio subotički biskup Ivan Penzeš uz asistenciju brojnih katoličkih svećenika. Pored mladih iz više mjesta Vojvodine na misi je bilo nazočno i lokalno stanovništvo Bača, kao i gosti iz Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu.

Čitav susret je protekao u dobrom raspoloženju i druženju mladeži, koji su se na kraju susreta dogovorili da se i iduće godine nanovo nađu u Baču kako bi nastavili drugarstvo, ali i izmijenili iskustva i stečeno znanje u pogledu njegovanja vjere. Svi su bili zadovoljni dobrom organizacijom susreta i bogato ispunjenim danom.

INTERVIJU - JEL DIVAN NA SAMO (2.)

Šta kazo - ne zakazo.

Očo je kod bab-Amalke, još u subatu prije podne, dobro naspavan i odmoran.

- Faljnīs snaš Amalka.

- Amen. Vidim da si od riči. Ajde da prvo popijemo čaj. Zdravo je dobar - od titrice, a i likovit je! Ja obično kanem koji gutalj rakije u njeg, pa da vidiš kako se uši crvenidu! Jel bi ti moždar obaško.

- Pa sad, znate, ja rakiju baš ne bi mišo sa čajovima.

- Dobro de! A vi muški svi ste isti! Jevo ti fićok, a čaj, ako ti po volji.

- Neg, da vi meni počmete pripovidat.

- Dobro. Jevo vako je to bilo. Losko je rođen još prije novog vika, a za mene nisu cigurni u kojem viku sam rođena. Doktor je tvrdijo jedno, a babica drugo. Doktor je gledo na jegov srebren džepni sat, a babica na naš stari zidni kilaš. No babici je pomogo i moj pokojni dida, koji je od njegovog baće dobijo zidni sat ko vinčani dar, a to mu još sam Napoleon darivo, kako kaže, za osvojeno prvo misto iz gađanja topom. Jeste da mu to niko povirovo nije, al hajd nek je tako. Doktor se jedio, klevo u novu tehniku i tvrdijo, da je njegov sat tačniji, jel ga je pravijo sam Vilmoš Tel, a čuvo si i sam kako je taj tačan bijo sa strilom. Dabome ni doktoru niko nije virovo.

- A ja mislijo da vi nemate ni osamdeset.

- Smutipuk jedan! Ta sa sedamdeset, osamdeset, ja sam se još osićala ko divojka. Al što ćeš. Prođe vrime. Neg, ovaj, jesil ti došo da ti pripovidam o

meni, jel, o Loziji, pokoj mu duši.

- Pa da, o ča Losku.

- Jeto vako. Ondak ga još nisam poznala, al pripovido mi je o prvom ratu, sve dok nije došo drugi.

- Jel ima štogod, šta se veće dešavalo, da ga promašilo.

- Bogu fala, jedino su ga kuglje promašile, al, di bi ga i moglo promašit, kad se on svudan trpo ko balavi Josu u kiselnu, da nekažem, ko porub od klotski gaća.

- Pa dobro, di je bijo na frontu.

- A di nije?! Prvo ga je onaj Švabo, jel Ostrijanac, Poćurak poslo na kralja Peru, pa baš digod oko petrova, no nemoj me vaćat za rič, možda i nije bijo Pero. Al oš oćin, ovaj moj, a i svi naši Bunjevci se usklinćili, pa nećedu da pucadu na Srbijance, a ovi joped ne mogu zatvorit usta od fale o dobijenim harcovima; te kolju brate. Cer, te Drina, a kad je to onaj Pravi Švaba vidijo da od takog harcovanja neće bit hasne, ove naše husare, Bunjevce i Madžare, jedne poslo na Talijane, a jedne na Ruse, čak valjda u Galicju, valjdar da vide di Tisa izvire. Borme, moj Losko je išo na Talijane. Al znaš, ondak nisu bili tako bisni ratovi. Prvo iskopadu jendeke, ondak užnadu, pondak se zavuku i prvo pćuju jedni druge, a kad kaplaru dosadi naredi njim i da pucadu, jel valjda, da ne ostanedu pod sramotom! Kaki bi pa to rat bijo, a da ne pucadu.

- I kako vam ča Losko tamo prošo?

- A kako bi? Bijo je ćušan.

- Od Talijana?

- Kaki! On je Talijane zarobljavo, kad oni nisu tili njeg, već od Madžarskog oficira.

- Ćekajte. Kako pa to. On apsio Talijane, a Madžar ga ćušo.

- Pa to je bilo na samom početku. Posli je držo jezićinu za zubima. Oćli oni tako na prvu leniju, oficir iskoraco za koliki jendeke treba da iskopaju, no i Talijani su popljuvali dlanove i latili se posla. Sad ovi naši huncuti, a sve je to bilo mlado i ludo, počeli covat Talijane, a Talijani njima „mama mija” pa natrag.

Losko se ništom ućutijo, pa će mu, a ne znaš ti njeg, pokojni Gabor iz Male Bosne, žagne ga ašovom u tur, i veli: „Ajde, hozane ocuj i ti štogod Talijanu. Ćuješ da stalno viću mama mija i parka vaka.

- A šta ča Losko?

- Ta ni pet ni šest, odvali ti on „Talijan, ti mater madžarsku”. Na njegovu nesriću, zatekne se tamo madžarski oficir, i dobro ga naćuša.

- Dobro snaš Amalka, mošte dat sad i malo čaja od titrice, pa da ja sve ovo zapišem.

Bać Stipan

- Nastavit će se -

